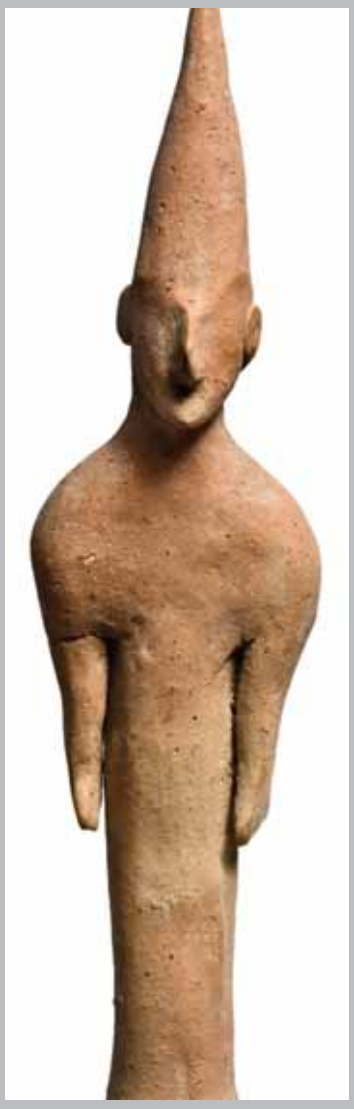

Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihinin Araştırılması

Öğretmen Kitabı

Başlık: Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihinin Araştırılması – Öğretmen Kitabı
ISBN: 978-9963-703-00-5

Yazarlar:
Eva ARGYROU, Eğitimci, Kıdemli Öğretmen
Bérangère BLONDEAU, Eğitimci, Medya Eğitimi Öğretmeni
Dr Vedia İZZET, Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi
Gülçin ERTAÇ, Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi
Maria KTORI, Arkeolog
Dr Chara MAKRIYIANNI, Eğitimci & Kitabın Koordinatörü

Editoryal Danışmanlar:
Rick ROGERS, Eğitimci
Christine COUNSELL, Tarih Eğitimi Bölümü Kıdemli Öğretim Görevlisi

Çevirmen:
Şerif Tuncel

Türkçe Editörü:
Bahar Taşeli

Düzeltmen:
Dr Meltem Onurkan Samani

© Telif Hakkı: UNDP-ACT, 2011
Tüm hakları saklıdır.
Kıbrıs'ta hazırlanmıştır.

© TASARIM: GRA.DES www.gra-des.com
Tasarm Uyarlaması: Tijen Özerdağ

Kapak fotoğrafları: Kıbrıs Müzesi-Lefkoşa, Eski Eserler Dairesi, Medelhavsmuseet, İsveç izinleriyle.

Fotoğraflar: Kıbrıs Müzesi-Lefkoşa, Eski Eserler Dairesi; Medelhavsmuseet, İsveç; Fraser Sturt; Alison Gascoigne; Arkeolojik İmaj Bank; AHDR ve ICFFCY ve CCMC izinleriyle.

Baskı: K&L Lithofit, Lefkoşa, Kıbrıs

Daha fazla bilgi için :
Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR)
E-posta adresi: ahdr.mide@ahdr.info
Web-sitesi: http://www.ahdr.info

Kıbrıs Uluslararası Film Festivali (ICFFCY)
E-posta adresi: info@icffcy.net
Web-sitesi: http://www.icffcy.org

AHDR, misyonu kamuoyunda ve özellikle çocuklar, gençler, eğitimciler arasında ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi görüş, etnik ve sosyal köken, statü farkı gözetmeksizin, çeşitliliklere ve düşüncelerin paylaşılmasına saygı çerçevesinde, farklı yetenek düzeyindeki bireylere öğrenme olanakları sağlayarak tarihsel anlayışın gelişmesine katkıda bulunmak olan kültürlerarası bir sivil toplum örgütüdür. AHDR misyonunu gerçekleştirirken, Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi, UNESCO eğitim amaçları, Avrupa Konseyi'nin tarih eğitimine ilişkin tavsiyelerini gözönünde bulundurur. Araştırma ve araştırma bulgularının yayınlanması; politika önerileri geliştirme; kütüphane ve arşivlerin zenginleştirilmesi; öğretmen eğitimi seminerleri düzenleme, tartışmalar, konferanslar düzenleme; eğitim materyalleri yayınlama; alan gezileri ve yürüyüşleri düzenleme; kitlelere ulaşım araçları geliştirme; bireyler ve kurumlar arasında yerel, Avrupa ve uluslararası düzeyde sinerji oluşturma AHDR'ın aktiviteleri arasında yer almaktadır.

Uluslararası Çocuk Film Festivali - Kıbrıs (ICFFCY), Kıbrıs'ta çocuklar ve gençler için film festivalleri düzenleyen ve kar amacı gütmeyen bir dernektir. Bu festival (ICFFCY), sinema ile eğitimi birleştirerek toplumlar ve katılımcı okullar arasında güçlü bağlar kurulmasını hedefleyen Kıbrıs'taki tek girişimdir. Sinemanın gençlerin yaşamı üzerine olan etkisi bu yıllık etkinliğin odak noktası olup, filmler, çocukların çağdaş dünya vatandaşı olma bilincine ulaşmalarını sağlayacak eğitim ilkelerine göre seçilir. ICFFCY, Kıbrıs'ta çeşitli medya eğitim projelerinin uygulanmasına da katkı sağlamaktadır ve Kıbrıs Toplum Medya Merkezi'nin kurucu üyesidir.

Türkçe'nin yanısıra İngilizce ve Yunanca dillerinde de hazırlanan ve öğrenci kitapçığı da bulunan bu yayın, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İşbirliği ve Güven için Hareket (UNDP-ACT) ve ABD Elçiliği'nin İki Toplumlu Destek Programı tarafından sağlanan fonlarla gerçekleşmiştir. Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihi'nin Araştırılması Uluslararası Çocuk Film Festivali – Kıbrıs (ICFFCY) arasında gerçekleşen olumlu ve yapıcı işbirliğinin sonucu olup, Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği'nin Çoklu Bakışaçıları ve Eğitimde Kültürlerarası Diyalog (MIDE) projesinin Eğitim Materyalleri serisinden biridir.

Yasal Uyarı: Bu yayında yer alan görüşler yazarlara ait olup, üye ülkeleriyle birlikte Birleşmiş Milletler, UNDP, USAID veya AHDR'ın görüşlerini temsil etmeyebilir.

Eski Eserlerle Kıbrıs Tarihinin Araştırılması

Öğretmen Kitabı

Teşekkür

Öğrenci el kitabıyla birlikte bu öğretmen kitabının hazırlanmasına pek çok şahıs ve kurum katkı koymuştur.

Özellikle aşağıda adı geçen kişilere teşekkürlerimizi sunmak isteriz.

Arşivlerindeki fotoğrafları yayınlamamıza izin veren güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi ile Eski Eserler Dairesi, İsveç'teki Medelhavsmuseet, Fraser Sturt ve Alison Gascoigne'e,

Değerli önerileri ve destekleri için tarihçiler Dr. Peter Cunningham ile Denis Shemilt'e,

Yardımlarından ötürü David Powell ile Stephanie Young'a,

Bu süreç içinde bize geribildirimde bulunan Kıbrıs'taki veliler, eğitimciler ve öğrencilere,

Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği (AHDR) Yönetim Kurulu, Kıbrıs Uluslararası Çocuk Film Festivali (ICFFCY) Yönetim Kurulu ve AHDR-MIDE danışmanlarına.

İçindekiler

	Sayfa
1. Giriş	**7**
2. Geçmişe Ait Objeler Öğrenmeye Nasıl Yardımcı Olur?	**9**
Farklı Dersler Arası Bağlantılar	9
3. Arkeoloji Süreci: Topraktan Müzeye	**10**
4. Eski Eserler ve Tarihsel Düşünmeye Katkıları	**13**
Arkeologlar Eski İnsanların Yaşamları Hakkında Nasıl Bilgi Sahibi Olurlar?	13
Eski Eserleri Kullanarak Tarihsel Kavrayış Becerilerini Geliştirmek	13
5. Eski Eserlerin İncelenmesinde Kanıt için İlerleme Modeli	**14**
6. Ders Planları: Objeler Bize Eski İnsanlar Hakkında Neler Anlatır?	**17**
Ders Planı 1: Geçmiş Hakkında Nasıl Bilgi Sahibi Oluruz?	17
Ders Planı 2: İpuçlarını Kullanarak Geçmişi Yeniden Kurmak	22
Ders Planı 3: Gizemli Objeler	29
Ders Planı 4: Müze Ziyaretine Hazırlık	33
Ders Planı 5: Müze Ziyaretimiz	43
Ders Planı 6: Müze Ziyareti Üzerine	46
Ders Planı 7: Geçmişi Anlamak için Kanıtları Kullanmak	54
Kaynakça	**57**

Bu Öğretmen Kitabı'nda dersler-arası bağlantıları olan, yedi planla uygulanmış arkeoloji süreci konusunda bilgi bulacaksınız. Kitapta İsveç Stokholm'deki Medelhavsmuseet'te ve güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'nde yer almakta olan Ayia Irini[1] koleksiyonundan eski eserler sunuyoruz. Ayia Irini/Akdeniz'de (Güzelyurt bölgesinde) bulunan tapınaktan çıkarılan bu eserler, ibadet amaçlı kullanılmaktaydı.

Resim 1: *Öğrenci kitabıyla müzede çalışma (Telif hakkı: ICFFCY ve AHDR)*

Ayia Irini koleksiyonundan eski eserleri özel bir kazı örnek durum çalışması olarak sunuyoruz. Ayia Irini'den farklı olarak, Kıbrıs adasındaki pek çok eski yerleşim yeri, 19.yüzyılda bilimsel olmayan yöntemlerle kazılıp ortaya çıkarıldı. Sonuç olarak, şu anda dünyanın çeşitli yerlerindeki müzelerde sergilenen bir çok eski Kıbrıs heykeli, yeterince belgelenmemiş, keşfin bağlamı konusunda detaylı bilgi içermeyen kazılardan gelmiştir. İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'nin çalışmaları ise yetersiz kazı uygulamalarının değişmesinde temel oluşturmuştur. Eski insanların tapınmak amacıyla kullandıkları çok sayıda toprak adak objelerinin yer aldığı Ayia Irini tapınağı gibi önemli bir kazı, ilk kez olarak Antik döneme ait tipik bir açık hava tapınağının güvenilir bir resmini sunmuştur.[2] Ayia İrini'yi bir durum çalışması olarak ele almak bize bu objelerin ait olduğu döneme, arkeolojik bölgeye, keşfedilen materyallere ve onların farklı özelliklerine dair sorular sorarak objeyi anlamanın karmaşıklığını keşfetme fırsatı verir. Başka bir durum çalışması seçilerek farklı eserleri kullanıp benzeri bir süreç izlenebilir.

Ek olarak şunları da kattık:

- Peter Lee ve Denis Shemilt'in çalışmasından uyarlanmış, çocukların kanıtlar üzerine düşünmelerinde ilerleme modeline bir örnek
- Farklı derslerarası bağlantılarla ilgili notlar
- Yararlı referanslar ve sözlüklere, eğitim programları olan müzelere, arkeolojik ve tarihi yayınlara linkler

Bu el kitabının hedeflediği eğitim yaklaşımı, siz öğretmenlerin öğrencilerinizi eski eserlerle ilişkili kavramlar ve eski eserlerin tarih için neden önemli oldukları üzerinde düşünmeye ve sorgulamaya teşvik etmenizdir. Bunu yaparken öğrencilerin eski eserlerle ilgili sorular üretmeleri ve kendi yanıtlarını oluşturmaları için ortam yaratmaya özel önem verebilirsiniz:

1. Objelerle ilgili sorular sorunuz. Neyle yapılmış? Nasıl yapılmış? Ne amaçla kullanılabiliyordu? Bu objeler ile günümüz dünyası arasında bağlantılar kurun.
2. Bu objelerin geçmiş hakkında neler anlatabileceğine dair sorular sorunuz. Objeyi kimler kullanmış? Onu kullananların yaşam tarzı hakkında bize neler söylüyor? Bu obje, onu kullanan insanlar açısından ne kadar önemli idi?
3. Yaptığımız varsayımları teyit etmek veya değiştirmek için bize gereken diğer kanıtlarla ilgili sorular sorunuz. Objelerin kendilerinden gelen kanıtlar ne kadar kısıtlı? Bu objeleri kullanan insanlarla ilgili yazılı ne tür kanıtlar günümüze kadar gelebilmiş? Başka hangi topluluklar benzer nesnelerle ilgili deliller bırakmış olabilir?

---

1. Bu el kitabında tapınağın topografik yerinden Ayia Irini/Akdeniz diye bahsedilirken, arkeolojik alan ve burada bulunan materyallerden ise kazıyı yapanlar tarafından kullanılan isim olan Ayia Irini olarak bahsedilecektir.
2. Ästrom, P. & Nys, K. (Eds.) (2008) The Swedish Cyprus Expedition 80 Years. Proceedings of the Symposium in Honour of the Memory of Einar Gjerstad, Held in the Royal Academy of Letters, Stockholm, 28 September 2007. Sävedalen: Paul Ästroms Forlag.

Eski eserlerin dili olmadığına göre, bu sorular, öğrencilerin kendi teorilerini geliştirmelerine, eleştirel ve tarihsel düşünme pratiği yapmalarına yardımcı olur. Çağdaş objelerle (mesela bir sürahi) bağlantılar kurabilecekler ve eski eserleri incelerken insanların kendi çağdaş deneyimlerine dayanarak yargıda bulunmamaları gerektiğini anlayacaklardır. Öğrenciler kişisel yorumlarını oluştururken, eski eserlerin bulundukları bağlamı göz önünde bulundurmaya teşvik edilmelidir.

Her ders planı, size yardımcı olacak bir çerçeve önerir: biz bir tanım, aktiviteler ve bunlarla ilgili fikirler ile aktivitelerin tamamlanması için bir süre önerisi sunuyoruz. Tüm üniteyi birbirine bağlayan soru şudur: **Objeler bize geçmişteki insanlar hakkında neler anlatır?** Yine de ders planlarını, kendi öğrencilerinizin ilgi ve ihtiyaçları ile zaman durumunuza göre adapte etmek size kalmıştır.

Sınıftan Müzeye

Başarılı bir müze ziyareti; planlanma, hazırlanma ve üç ana aşama etrafında organize edilmeyi gerektirir: ziyaret **öncesi, sırası** ve **sonrası**.

Ziyaret **öncesi** öğrencilere, müze ziyaretinden yararlanabilmeleri için gerekli kelimeler, kavramlar ve bilgiye aşina olma fırsatı verilmelidir.[3] Bu öğrenci kitabı, ziyaret **sırası**nda kullanılabilecek pek çok aktivite içerir. Öğrencilerin ilgisine, seviyesine, zaman durumuna ve ziyarete katılan görevli öğretmen veya veli sayısına bağlı olarak, müze ziyareti **sırası**ndaki aktiviteler iki saati aşmamalıdır. Ziyaret **sonrası** aktiviteler öğrencilerin yeni edindikleri bilgilerini genişletmelerine, yaratıcılıklarını zenginleştirmelerine ve ziyaret sırasında ortaya çıkan konularda daha fazla bilgi toplama veya araştırmalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır. Öğrencilerin seviyelerine ve konu üzerinde harcanabilecek zamanın süresine bağlı olarak bu aktiviteler kısa projeler şeklinde olabilir. Hem ziyaret **öncesi** hem de ziyaret **sonrası** aktiviteler eğitimcinin uygun göreceği herhangi bir zamanda yer alabilir. Bazı ziyaret **öncesi** aktiviteleri ziyaret **sonrası** tekrarlanabilir. Ayrıca, eğer müze ziyaret kitabındaki belli aktivitelerin öğrencilerinizin ilgilerine göre adapte edilmesi gerekirse, gerekli değişiklikleri yapmaktan kaçınmayın. Bunların ötesinde, size, eski eserleri "okuyan" ve konu üzerinde uzman arkeologlar, müze eğitimcileri, müze küratörleri ve sorumluları, sanatçılar gibi geniş bir kesimle diyaloğa geçmenizi ve kendilerini fikirlerini öğrencilerle paylaşmak üzere okul ortamına davet etmenizi tavsiye ederiz.

Resim 2: *Öğrenci kitabıyla müzede çalışma (Telif hakkı: ICFFCY ve AHDR)*

Bu yayında ve ilgili öğrenci kitabında paylaşılan ders planları ve aktiviteler, eski eserler aracılığıyla öğretimin pek çok yolundan sadece bazılarını içeren fikirler sunmaktadır. Öğrencilerinizin özel ihtiyaç ve ilgilerine cevap verecek şekilde kendi fikirlerinizi geliştirmek isteyebilirsiniz. Mesela, derslerinizi planlarken özel öğrenme ihtiyaçları veya zorlukları olan öğrencileri de göz önünde bulundurmanızı önemle tavsiye ediyoruz. Bunu yaparken, alıştırmada değişiklikler yapabilir veya yetişkin desteği eşliğinde alıştırmanın yapılmasını sağlayabilir ya da daha da iyisi öğrencilerin birbirlerine öğreterek yardımcı olmalarını destekleyebilirsiniz. Bu açıdan, Öğrenci Kitapçığı daha fazla pratik için bir diğer araç olarak görülebilir. Daha fazla bilgi ve eğitim materyali (ör. Fotoğraflar, grafikler, powerpoint sunumlar, geçmişte ve bugün Kıbrıslı Türkler ile Rumların kullandığı coğrafi yer, kasaba, köy ve tarihi yer isimlerinin bulunduğu tablo) için : www.ahdr.info adresini ziyaret edebilirsiniz.

3. Tuğberk, A., Pachoulides K. ve Makriyianni C. (Der.) (2008). Lefkoşa Sizi Çağırıyor; Öğretmen Kitabı. Lefkoşa: Kailas Printers and Lithographers Ltd.

2. Geçmişe Ait Objeler Öğrenmeye Nasıl Yardımcı Olur?[4]

Geçmişe ait birtakım nesnelere odaklanılarak yapılan pratik aktivitelerle öğrenciler geçmişi öğrenmek ve geçmişi keşfetmek için motive olurlar. Örneğin, öğrenciler geçmişte insanların nasıl yaşadığını ve ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını öğrenebilirler. Geçmişe dokunmak daha da heyecan vericidir! Ayrıca, öğrencileri aşamalı olarak gerçek eserler, resimler, müze ziyaretleri, tarihi ve arkeolojik alanlar gibi kaynaklarla tanıştırmak onların ilgisini artırır. Öğrenmek eğlenceli olur ve motive olan öğrencilere öğrenmek daha kolay gelir. "Birşeyin yüzlerce veya binlerce yıl önce gerçekten var olmuş, nefes alıp vermiş insanlar tarafından kullanılmış olduğu fikrinin pek çok insan, öğrenci ve yetişkin için karşı konulamaz bir çekiciliği vardır... Eğer gerçekten görebilir ve dokunabilirseniz daha da iyi!"[5]

Resim 3: *Öğrenci kitabıyla müzede çalışma (Telif hakkı: ICFFCY ve AHDR)*

Ayrıca, bir eski eseri çoklu bakış açıları ile incelemek öğrencilerin birtakım kavramları ve becerileri derinlemesine kavrayıp kullanmalarına yardımcı olur.

Objeler, insanların nerede yaşamış olduğunu öğrenmemize nasıl yardımcı olabilir?
Eğitimciler öğrencileri, aşamalı olarak önce bir ve sonra birden çok farklı kaynakla tanıştırarak yerel bir yerleşim bölgesinin uzun bir zaman içinde nasıl geliştiğini keşfetmelerine yardımcı olur. Bir yerleşim yerinin birkaç asırlık bir zaman dilimi içindeki gelişiminde iniş ve çıkışlar tespit edilebiliyor mu? Bu alanın günümüzdeki kullanımı ile geçmişi nasıl kıyaslanabilir?

Objeler, insanların kullandıkları materyalleri öğrenmemize nasıl yardımcı olur?
Öğrencilerden materyallerin cinsleri ve kullanımlarıyla ilgili değerlendirmelerde bulunmaları istenebilir. Ne tür materyaller kullanılmış ve neden? Farklı materyallerin toprağa gömüldükleri zaman ve farklı toprak şartlarındaki dayanıklılığı ve aynı zamanda eski eserlerin korunma yöntemleri üzerinde durunuz.

Objeler, insanların kullandığı teknolojiyi anlamamıza nasıl yardımcı olur?
Öğrenciler, eski eserler ve arkeolojik delillere dayanan çizimleri inceleyip, değişen zaman içinde kullanılan farklı teknolojileri karşılaştırabilir. Bunlar günümüzle nasıl kıyaslanabilirler? Neden bazı tasarımlar aynı kalırken bazıları değişiyor? Bu, işlev ile mi ilgilidir?

Farklı Dersler Arası Bağlantılar

Objeler dil öğretmemize nasıl yardımcı olabilir?
Eski eserleri tasvir etmek, herhangi bir proje sırasında edinilen deneyimi anlatmak veya yazmak ve ileriki sayfalarda anlatılan aktiviteler, yeni bir perspektifle dil eğitimine yardımcı olabilir.

Objeler matematik öğretmemize nasıl yardımcı olabilir?
Harabeler ve kalıntılarla ilgili hesaplar yapmak, öğrencilerin dikkatini çekmek için harika bir yöntem olduğu gibi onların matematiksel ve tarihsel düşünme yeteneğini de geliştirir. Öğrencilerden kırık seramik parçalarını kullanarak bütün bir kabın büyüklüğünü ve şeklini hesaplamaları veya bulguları ölçüp çizmeleri istenebilir. Onlara ölçeği tanıtabilir ve arkeologların ölçek kullanarak yerdeki kazıları kağıt üzerindeki ölçekli planlara kaydederken kullandıkları yöntemleri tartışabilirsiniz.

Ders Planı 5'ten sonra daha başka müfredatlar-arası fikirler bulabilirsiniz.

4. Bu bölümde verilen bilgiler Canterbury Archaeological Trust Ltd 2000'e dayanmaktadır. Bu kaynak Internet'te yayınlanmıştır http://www.canterburytrust.co.uk/schools/discover/discov02.htm.
5. Bir önceki nota bakınız.

3. Arkeoloji Süreci: Topraktan Müzeye

Tarih (Yunanca'da ιστορία - historia, "araştırma, araştırma sonucunda elde edilen bilgi"), insanlığın geçmişinin araştırılmasıdır - bir olaylar dizinini incelemek ve analiz etmek için bir anlatı kullanan ve bazen de olayları belirleyen sebep sonuç şekillerini incelemeye teşebbüs eden bir araştırma alanıdır. **Arkeoloji** geçmişe ait objeler, resimler, mobilyalar, binalar, şehir planları ve peyzaj düzenlemelerinin yanı sıra insan, hayvan ve bitki kalıntılarını içeren geçmişe ait materyal kültürü inceleyen bir bilimdir. Bir başka deyişle, arkeoloji, insanların yaparak (örneğin bir ev ya da bir kap) veya değiştirmeden bırakarak (örneğin bir şehirdeki açık alan veya tepelik bölge) yaratılmasında rol aldığı herhangi bir şeyin incelenmesini içerir.[6]

Arkeolojik çalışmaların ürünleri, arkeologlar tarafından yazılan analiz kitapları ve müzelerde sergilenen objelerdir. Geçmişten insanların geride bıraktığı objelerin müzelere kadar olan yolculuğu, arkeoloji sürecidir. Aşağıda, arkeologlar takip ettikleri keşif, kazı, yorum ve sunumdan oluşan adımları açıklıyorlar:

1. Keşif

Arkeolojik keşif, kazılar yapılmasını sağlayabileceği gibi, kendisi de başlı başına bir sonuç olabilir. Arkeologlar olarak bizler, kütüphanelerde arşiv araştırmaları yaparak (daha önceki araştırma sonuçlarına, haritalara, havadan çekilmiş fotoğraflara vs. bakarak) nerede keşif yapmak istediğimize karar veririz. Arkeoloji çalışmalarının nerede yapılacağına pek çok pratik konu etki eder: bölgede inşaat yapılmış ya da yapılmamış olmaması veya araştırma konusunun fon almaya değecek kadar önemli görülüp görülmediği gibi. Arkeolojik keşiflerin (ve kazıların) ürünleri yalnız geçmişte değil, aynı zamanda günümüzde verilen kararların sonucudur.

Arkeolojik alanları keşfetmek için eski yapıları tanımlayacak farklı teknikler kullanırız. Bunlara örnek:

- Alan çalışmaları (alandaki eserleri veya kalıntıları not etmek - ve bazı durumlarda toplamak), jeofizik araştırma (yer altındaki farklı maddelerin manyetik alanlarının ilgili güçlerini veya yer altındaki farklı maddelerin değişken elektrik dirençlerini inceleme)
- Havadan çekilmiş fotoğrafları inceleme (bu fotoğraflarda yer altındaki arkeolojik yapılar yerin yüzeyindeki farklılıklar olarak görünebilir, örneğin topografyada veya ekinlerin yetişmesinde veya kırağı oluşumunda küçük değişiklikler). Yeterince büyük çapta yapılırsa bu tür araştırmalar bize şehir düzeni, önem taşıyan bir öğenin, mesela bir höyüğün varlığını, ya da ırmak vadisi gibi bir arazi üstünde yerleşim yerlerinin dağılımı gibi konularda fikir verebilir. Pek çok durumda, bulmak istediğimiz budur ve proje bu noktada sonlanır. Başka durumlarda ise, keşif tam olarak nerede kazı yapılacağının tespit edilmesine yol gösterebilir.

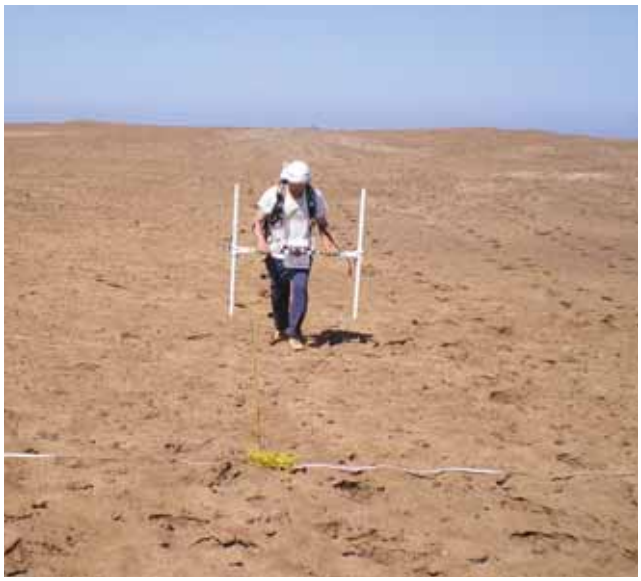

Resim 4: *Arazi Çalışması, Tinnis, MısırTelif Hakkı: Alison Gascoigne).*

6. Εφαρμογές, Ιουλία Καραλή-Γιαννακοπούλου (μτφρ.). Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου - Α. Καρδαμίτσα; Bahn, P.G. (2001). The Penguin Archaeology Guide (Penguin Referans Kitapları). Londra: Penguin Kitapları (Non-Classics) ; Çambel, H., G. Arsebük ve S.Kantman (1994). Çok Dilli Arkeoloji Sözlüğü. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

2. Kazı

Kazılar çok masraflıdır ve bir kazı süreci tahrip edicidir - bir eski yerleşim alanından birikintilerin, yapıların ve objelerin aşamalı olarak ortaya çıkarılması sonuçta orayı çorak hale getirir. Bir kazıya başlamadan önce bu masrafın ve tahribin yapılmaya değer olduğunu haklı gerekçelerle savunabilmemiz gerekir.

Kazı eski birikintilerin (yer katmanları, çöp çukurları, duvarlar, temel hendekleri, nesneler vs.) oraya yığılma sırasının tersi sırayla kaldırılmasını içerir. Bir başka deyişle, en yeni olanı en önce çıkarırız ve en eski şeylere doğru gidecek şekilde aşağı doğru çalışırız. Bunu yaparken, bulduğumuz şeylerin özelliklerini ve onları nerede bulduğumuzu tam olarak kaydetmek zorundayız. Bu işlem kayıt sayfalarına not alarak kelimelerle veya grafiksel olarak planlar, haritalar ve kesit çizimleri kullanılarak yapılır.

Kazdıkça, eski insanların o yerleşim alanını kullanırken veya terkederken geride bıraktıkları nesneleri buluruz. Bu objelerin uzmanlar tarafından yorumlanmadan önce temizlenmesi, numaralanması, çizilmesi ve tanımlanması (belgelemek amacıyla) ve son olarak muhafaza edilmesi gerekir.

Ne bulduğumuz ne tür bir alanda kazı yaptığımıza bağlıdır; örneğin, bir çiftlik alanında tarımsal ürün muhafaza kapları, tarım araçları, yiyecek üretiminden geriye kalan organik artıklar vs. bulunması olasıdır. Bu ayrıca objelerin yapıldığı malzeme, gömüldüğü ortamın ne olduğu ve nesne oraya gömüldükten sonra yerleşim alanına ne olduğuna bağlıdır. Örneğin, giysiler ender olarak dayanır; çünkü giysi malzemeleri çoğu ortamda hızla çürür. Çoğu zaman nesnelerin sadece bazı kısımları bozulmadan kalır - bir bıçağın ahşap sapı değil de metal kesme kısmı gibi. Tohumlar ve yiyecek artıkları yanmışsalar dayanabilirler - bir yemeğin sonunda yemek ateşine atılmış olabilirler.

Resim 5: *Roma dönemi çanak çömlek fırını kazısı, Kahire, Mısır. (Telif hakkı:Alison Gascoigne)*

3. Yorum

Arkeolojik sürecin en önemli kısmı bulduklarımızı yorumlamaktır. Genellikle nesnelere bir tarih vermeye çalışmakla başlarız; çünkü, bu bizim onların bulundukları katmanları veya binaları tarihlendirmemize yardımcı olur. Bazen bir objeye kesin bir tarih verebiliriz (yani duruma bağlı olarak, bir yıl, onyıl, yüzyıl, veya milenyum); genellikle göreceli bir tarih veririz (yani belli bir tarihten önce veya sonra geldiğini düşünürüz).

Nesneleri tarihlendirmenin pek çok tekniği vardır, örneğin: seramikler için ısıyla ışıldama/*termolüminans* (seramikler ısıtılır ve verdikleri ışık miktarı onların ne zaman pişirildiğinin bir göstergesi olarak ölçülür), ahşap için ağaç halkaları sayımı/*dendrokronoloji* (arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkartılmış ağaç kütüklerinin halkalarının sayılması ve tarihleri bilinen başka örneklerle çakıştırılması), *radyokarbon* tarihleme yöntemi (Organik buluntularda bulunan ve yoğunluğu eski zamanlardan günümüze değişmediği varsayılan

karbon-14'ün ölçülmesi). Eski eserleri tarihlendirmek için yaygın olarak tipoloji/tipsel sınıflandırma kullanılır (objelerin biçimsel özelliklerine göre sınıflandırılması ve farklı tiplerin kronolojik olarak düzenlenmesini içerir).

İnsan iskeletlerinin analizi (eğer dayanırlarsa, çünkü kemikler asitli toprakta pek dayanmazlar.), bize eski beslenme alışkanlıkları ve sağlık konularında bilgi verebilir; hayvan kemikleri ise bize eski tarım uygulamaları ve ekonomi hakkında bilgi verir. *Palaeo-faunal* kalıntılar bize eski ortamlarla ilgili bilgiler verir. Biz ayrıca bulgularımızı, bir bağlama yerleştirebilmek amacıyla, epey bir zamanımızı bulduklarımızı daha eski kazıların sonuçları ile kıyaslayarak geçiririz.

Son olarak bulduklarımız için anlam ve yorumlar öneririz. Objeler, binalar, maddeler ve alanların eski bağlamları içinde ne anlama geldiklerini anlamaya çalışırız.

4. Sunum

Bulgularımızı iki ana yolla paylaşırız: birincisi alan raporu veya analitik kitap gibi yayınlar ve ikincisi müze sergilerinde. Bulduğumuz objelerin çoğu müzelerin depolarına girer; yalnızca birkaç parça müze camekanlarına! Eskiden müze camekanları benzeri türde objelerle dolu olurdu; şimdilerdeyse müzelerin tercihi seçtikleri birkaç objeyi, bunlarla ilgili, çoğu kez arkeologların yorumlarına dayanan öyküleri de katarak, halka sunmaktır.

Resim 6: *Müze yayınlarının değerlendirilmesi (Telif hakkı: (AHDR ve CCMC).*

Önemli notlar:

- Arkeologların nerede kazı yapacakları çoğu kez şehir planlamacıları ve müteahhitlerce dikte edilir; çünkü, pek çok eski yerleşim yeri kalıcı bir şekilde modern şehirler ve diğer insan yapıları ile örtülmüştür.
- Arkeologların kazı yapılan alanlarda keşfettikleri, eski zamandaki yaşantıya ait sadece bir örnektir; orijinal kalıntıların çoğu yok olmuştur.
- Bir arkeolojik kazı yapmak pahalı ve tahrip edicidir.
- Bir kazı öncesinde, arkeologlar hiçbir zaman ortaya çıkaracakları bulgunun miktarı ve kalitesinden emin olamazlar.
- Bir nesneyi topraktan çıkarmak zor ve uğraştırıcı bir süreçtir. Bir kazıdan neler elde edebileceğimiz biraz da kazıyı yapanların sebat ve becerilerine bağlıdır!
- Geçmiş hakkında herşeyi ortaya çıkaramayız - en iyi araç ve kaynaklar, en iyi arkeologlar ve destek sistemleriyle bile kalıntıların büyük bir kısmı sonsuza dek kayıp kalacaktır.

7. Fauna (ya da direy) belli bir bölge veya dönemde yaşayan hayvanların tümüne verilen addır. *Palaeo-fauna* tarih öncesi/antik kalıntılara dairdir.

Arkeologlar eski insanların yaşamları hakkında nasıl bilgi sahibi olurlar?

Öğrencilerin, eski toplumlar hakkında bilgi edinmeleri sürecinde, arkeologların eski insanların yaşantılarını araştırma (yani eski eserleri titizlikle inceleme) yöntemleriyle ilgili bilgilendirilmeleri gerekir. Eğer yakınlardaki bir bölgede yapılan bir arkeolojik kazıda kalıntılar bulunduysa, öğrenciler orayı ziyaret edebilirler veya nasıl çalıştıklarını anlatmaları için arkeologları siz davet edebilirsiniz.

Tarihsel bilgi edinilmesinde ve tarihsel düşünmenin geliştirilmesinde eski eserlerin kullanımı:

Tarihi eserler, küçük yaşlardan başlayarak sınıf ortamında kullanılmaları halinde:

- öğrencilerin kalıcı tarih bilgisi ve anlayışı edinmelerinde belirgin bir katkı yapabilir;
- öğrencilerin temel bir ikincil kavram olan Kanıt kavramını anlamalarına önemli bir katkı sağlar; 'kanıt' fikri ve kaynakların sorgulanması ile kanıtların nasıl oluşturulduğu bilgisi olmadan öğrenciler tarih disiplininin mantığını anlayamazlar.

Bunlara ek olarak, eski eserleri değerli kılan bir başka özellik, eski eserlerle çalışmanın pratik doğası nedeniyle, öğrenmeyi kolaylaştırmasıdır. Öğrencilerin sorgulayıp analiz etme ve teori kurup test etme becerilerini geliştirmeleri gerekir. Öğretmenlerin, bu tür aktivitelerin güçlü bir tarihsel kanıt kavramı geliştirilmesine yardımcı olduğunu sürekli olarak kontrol etmeleri önemlidir (sayfa 12'deki ilerleme modeline bakınız).

Eski eserlerin öğrencilerde hem kalıcı bilgiyi hem de kavramsal anlayışı geliştirmedeki özel rolünün yanı sıra, diğer beş neden sizin eski eserleri derslerinizde kullanmanızın doğru bir seçim olduğunu ortaya koyar. Bu nedenler tarihsel ve pedagojik konularla yakından ilgilidir:[8]

İlk olarak, tarihi eserlerin ele alınması ve incelenmesi, doğa aktivitesine dayanır ve bundan dolayı tarihin öğretilmesi ile öğrenilmesinde güçlü bir motivasyon etkisi sağlayabilir. İkincisi, okuma veya başka öğrenme zorlukları olan öğrenciler, eski eser kanıtlarını analiz edip çıkarımlar yapma konusunda sınıf arkadaşları kadar etkin olabilirler. Üçüncüsü, eski eserlerin tarihi kanıt olarak kullanılması, tarihi geniş ve dengeli bir şekilde anlamaya önemli katkıda bulunur. Yazı, insanlık tarihinin nispeten kısa bir döneminde var oldu ve kullanılmaya başlandığı zamanlarda da zengin, güçlü ve iyi eğitimlilere özeldi. Bunun aksine, objeler her sınıftan, yaştan ve cinsiyetten insan tarafından kullanıldı ve sahiplenildi.

Resim 7: *Terracotta/pişmiş toprak boğa heykelciği, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

Dördüncüsü, eski eserleri incelemek, öğrencilerin eski insanların ne kadar becerikli olduklarını takdir etmelerine yarar. Bugün bize sunulan teknolojiler çok daha çeşitli ve karmaşık, yaptığımız ve kullandığımız aygıtlar, aletler ve nesneler geçmişte insanların kullandıklarından 'çok daha iyi' görünüyor. Öğrenciler tarihi eserleri inceleyerek eski insanların ellerindeki teknolojinin kısıtlılığına rağmen pratik sorunları çözmekte eşit oranda yaratıcı olduklarını takdir edebilirler. Beşinci olarak, eski eserler sebep, sonuç, değişim ve süreklilik kavramlarını incelemek için özellikle değerli fırsatlar sunar; çoğu zaman onları kullananların ihtiyaçlarını, şartlarını veya teknolojilerini yansıtırlar ve ilgili nesnelerin zaman içindeki gelişimi takip edilebilir (örneğin asırlar içinde lambaların ve ışıkların gelişimi gibi).

8. National Council for Curriculum and Assessment (NCCA), Ireland, History Teacher's Guidelines, Approaches and Methodologies, Using Artefacts
http://www.curriculumonline.ie/en/Primary_School_Curriculum/Social_Environmental_and_Scientific_Education_SESE_/History/History_Teacher_Guidelines/Approaches_and_methodologies/Using_artefacts/ [20 December 2010]

5. Eski Eserlerin İncelenmesinde Kanıt için İlerleme Modeli

Bu ilerleme modeli her ne kadar kanıtların kullanımını ve bunların özellikle eski eserlerle olan ilgisini esas alıyorsa da, geniş anlamıyla iyi konu uygulamalarına dayanır. Kanıtın doğasını anlamak, öğrencilerin öğretmenlerinin desteği ile tarih bilgisinin kesin ve evrensel değil, göreceli ve değişken olduğunu kavramalarına doğru yaptığı bir yolculuğun ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Ayrıca, tarih bilgisinin şekillenmesinde yapılan seçimlerin (bütçe, zaman, liderlik vs. gibi) -ki bu seçimler onları gerekli kılan amaçlar tarafından belirlenir- etkisi büyüktür.

Burada sunulan Lee ve Shemilt (2003) tarafından geliştirilmiş araştırmaya dayalı bir ilerleme modelidir. Çocukların ve gençlerin kanıtlarla ilgili bazı fikirlerinin aşamalı olarak değişebileceğini ortaya koyan bu model, öğrencilerin tarihin yapılandırılmış olduğunu kavramalarına yardımcı olur ve onların da kaynaklarla çalışabileceklerini gösterir. Unutulmaması gereken bir nokta, Lee ve Shemilt'in modelinin geniş kapsamlı ve detaylı olmadığıdır. Bu model, çocukların, özellikle kaynakları değerlendirmeleriyle ilgili olarak, fikirlerinde gözlemlenen değişiklikler konusunda aydınlatıcıdır.

İlerleme modeli kanıtın ne olduğu üzerinde net olarak düşünmemizi sağlar. Kanıt bir şey değildir. Halihazırda dökümanlarda veya toprakta bulunmaz. Kanıt soyut bir fikirdir. Yalnızca tarihçiler veya arkeologlar - ya da, genç tarih öğrencileri - kaynaklar hakkında sorular sormaya başladıkları zaman, bir şey olarak ortaya çıkarlar. Kanıt *meydana getirilmelidir.* Tarih araştırıcısı, bir araştırmanın *kanıtını kurgular.*

Aşağıdaki ilerleme modeli biz öğretmenlerin öğrencilerimize edindirmeyi isteyebileceğimiz bir anlayış biçimini içeren bir kılavuzdur. Bu kesinlikle bir değerlendirme ölçütü olmadığı gibi belli alıştırma veya aktiviteler için de bir model oluşturmaması gerekir. Bu kılavuz aslında genel anlamda tüm öğretim faaliyetlerine yol göstermelidir. Daha yüksek seviyeler, ortaokul çağı öğrencileri için uygundur. Öğrencileri 3. veya 4. seviyede düşünmeye teşvik eden ve 5. ile 6. seviyelere doğru ilerleme ipuçları veren bir öğretim, çok başarılı olarak değerlendirilebilir. Bu model, hiçbir şekilde eksiksiz değildir ve dayandırıldığı makalenin adı gibi görülmelidir - yani bir kafes değil, bina iskelesi olarak.[9]

Lee ve Shemilt'in modeli 'kalıntılardan' çok 'kayıtlardan' bahseder.[10] Bu yüzden de tablodaki ikinci sütun onların makalelerinde ortaya koydukları modelin ötesine gitme çabasıdır; böyle bir modelde özel olarak eski eserler hakkında düşünmeye dair olası önerileri ortaya koyar. Bu geçici bir yaklaşım ve öğretmenler için bir tartışma ve düşünme tabanı olarak veya öğretmenlerin kendi uygulamalarının sonuçlarına dair yapabilecekleri bir araştırma için başlangıç noktası olarak ele alınmalıdır. Katı veya kuralcı bir model değildir. Çocukların fikirleri konusunda araştırmalar nisbeten yeni sayılır ve halen modeller geliştirilmektedir.

t9. Lee, P. and Shemilt D. (2003). "A scaffold, not a cage: Progression and Progression Models in History." **Teaching History** 113, 13-23.

10. Shemilt, D. (1987) "Adolescent İdeas About Evidence and Methodology in History." In C. Portal, (ed) **The History Curriculum for Teachers**, Lewes: The Falmer Press: 39-61.

Seviye	Kanıt için genel ilerleme modeli [11]	Özellikle eski eserlere bağlı olarak ilerleme modeli
Seviye 1, Geçmişin Resimleri	Öğrenciler potansiyel kanıtlara sanki geçmişe direkt erişim veriyorlarmış gözüyle bakarlar. Geçmişle ilgili iddiaların neye dayandırıldığına dair sorular sorulmaz. Hikayeler yalnızca hikayedir.	Öğrenciler kaynakların geçmişin 'parçalarını' gösterdiklerini ve farklı kaynakların farklı 'parçaları' gösterdiklerini düşünme eğilimindedirler. Bu sanki kaynaklar bize bugün ile geçmişi ayıran bir duvardaki çatlaklardan bakmamıza olanak veriyorlarmış gibidir! Buna göre bir eski eser hakkındaki tüm varsayımlar aynı değere sahip olacaktır. Eski eserlerin geçmişe dair işaret ettiği bilgilerin doğru veya yanlış olması, günümüzdeki doğrudan deneyimlerin doğruluğu veya yanlışlığından daha çok önem taşımaz. Öğrenciler büyük ihtimalle müze duyurularındaki veya kataloglardaki bağlamsal bilgileri çok ender kullanacaklardır ve eski eserlere yalnızca geçmişe ait şeyler olarak bakacaklardır.
Seviye 2, Bilgi	Geçmiş bazı otoritelerce sabit ve bilinen birşeymiş gibi kabul edilir. Öğrenciler potansiyel kanıtları bilgi olarak görürler. Bu bilgi, birisinin, çoğu kez öğretmenin, bildiği bir hikayenin parçasıdır. Öğrenci hikayeyi bir yapboz, kanıtları ise yapbozun parçaları gibi görür. Ortaya çıkan tek soru ise parçaların uyduğu (yani doğru olduğu), ya da uymadığıdır (yani doğru olmadığı). Kanıtlara karşı test etmeleri için önermeler verildiğinde, öğrenciler sorunu çözmek için bilgiyi eşleştirir veya kaynakları sıralar. Bilginin doğru olup olmadığına dair sorular ortaya çıkar, fakat onların bu sorulara cevap verebilmek için kullanabilecekleri bir *yöntem* konusunda hiçbir bilgileri yoktur.	Geçmişte yaşamış insanlara ait eserler vardı. Eski eserler hakkındaki varsayımların farklı değerleri vardır. En iyi değeri (yani doğru olanı) bulmak tarihçinin görevidir. Seviye 2'deki önemli ilerleme, kaynakların geçmişe açılan bir pencere değil, geçmiş hakkında bilgi içerdiklerinin varsayılmasıdır. Bu bilgi belgelenmiş kaynaklarda açıkken, kalıntı kaynaklardan (mesela eski eserlerden) edinilen bilgiler broşürler veya tanıtıcı belgelerle ortaya konulur. Seviye 2 öğrencileri, bir kalıntı kaynağının bize bu bilgiyi nasıl sağladığını sorgulamaz. Onlar eski eserlerin aynen belgeler gibi kendi adlarına konuştuklarını varsayarlar. Fakat bu seviyede bilginin doğru veya yanlış olabileceğini varsayarlar. Aynı zamanda, kaynakların bize doğruları 'olduğu gibi' anlatıp anlatmadığını saptamakta kullanabilecekleri bir yöntem bilgisine sahip olmadıkları için, öğrenciler kendilerinin halihazırda bildiklerini sandıkları veya inanmak istedikleri şeylerle çelişen bilgileri kolayca gözardı ederler.
Seviye 3, İfade	Bu seviyede gelecek hakkında nasıl bilgi sahibi oluruz gibi sorular öğrenciler için anlam kazanmaya başlayacaktır: geçmişle ilgili önermeleri test etmek için tarihte bir yöntem kullanıldığını anlamaya başlarlar. Geçmiş bize o zamanda yaşayan insanlar tarafından anlatılır. Tıpkı bugünün görgü tanıkları gibi onlar da bunu iyi veya kötü yaparlar. Buradaki esas mesele 'orada bulunmuş olmaktır.' Orada bulunmuş olan insanlar ne olduğunu orada bulunmayanlardan daha iyi bilecektir. Aktarmadaki taraflılık, abartı ve bilgi kaybı, anlatımların basitçe doğrular ya da yalanlar karşıtlığından ibaret olmadığını destekler.	Eski eserlerle ilgili yapılan varsayımlar değer taşır; çünkü bu eserler araştırılan zamanda var olmuş olan nesnelerdir. Bu varsayımların farklı doğruluk dereceleri olduğu görülür. Ancak, 'kayıt' kaynaklarına karşı 'kalıntı' kaynaklarıyla öğrencilerin bu seviyede yöntemsel sorunları anlamaları sıkıntılı ve zor olabilir. Örneğin, Seviye 3 öğrencilerinde genel bir eğilim, otantik olanın aynı zamanda güvenilir olduğu fikrine kapılmalarıdır.

11. a.g.e.

Seviye 4, Makas ve Yapışkan	Geçmişte olan biteni bize gerçek ve doğru bir şekilde anlatan herhangi bir kaynağa sahip olmasak bile yine de geçmiş araştırılabilir. Farklı kanıt kaynaklarının en iyi (doğru) parçalarını birleştirerek geçmiş hakkında bilgi oluşturabiliriz.	Bu aşamada, öğrenciler kaynaklarda bulunan veya kaynaklar tarafından sunulan bilgilerin doğruluğu veya yanlışlığına odaklanmaya devam ederler; fakat yöntemde ilerleme vardır: geçmişin bir resmini oluşturmak için eski eserler diğer kaynaklarda bulunan kanıtlarla birlikte kullanılabilir. Fakat, yapboz (jigsaw) tekniği kullanarak, öğrenciler genellikle iki kaynak arasındaki uyumu veya net bir çelişkinin olmamasını bir bilginin doğruluğunu kanıtlayıcı olarak düşünürler. İki kaynak arasında çelişki ortaya çıktığı zamansa, bazı öğrenciler her iki kaynaktaki bilgilerin de yanlış olduğunu, diğerleri ise kendilerinin daha önceki inanç veya içgüdülerine hangi kaynak uygunsa onu doğru kabul eder.
Seviye 5, Soyutlanmış Kanıt	Bu seviyede öğrenciler, geçmiş hakkındaki iddiaların kanıt kaynaklarına dayandırılması gerektiğini anlarlar. Kaynaklar sorgulanmalıdır ve biz kaynakların cevaplayamayacağı sorular sorabiliriz; bu durumda kanıt, kendisinin yanıtlarını veremeyeceği soruları barındırabilir. Güvenilirlik kaynakların sahip olduğu sabit bir özelliği değildir ve bizim herhangi bir kanıt parçasına yükleyebileceğimiz ağırlık, onun hakkında sorduğumuz sorulara bağlıdır.	Öğrencilerin Seviye 5'deki ulaştıkları en önemli ilerlemeleri kaynakların (hem kayıt hem de kalıntı) bilgi kaynağı olarak değil, kanıt kaynağı olarak kullanıldığını anlamaya başlamalarıdır. Kanıt kaynaklarından yapılan çıkarımlar artık açıktır ve öğrenciler geçerli ve geçersiz çıkarımlar arasındaki farkları düşünmeye başlarlar. Bu yüzden, öğrencileri bu seviyeye çıkarmak için eski eserlerle çalışmak çok yararlı olabilir. Öncelikle, eserler kendi başlarına bilgi vermezler; ikincisi, kanıt oluşturulacaksa çıkarımlar yapılması (sorular aracılığı ile) gerekir.
Seviye 6, Bağlam içinde kanıt	Bir kaynak ancak kendi tarihi bağlamında anlaşıldığı zaman kanıt oluşturabilir: bir kaynağın onu kim yapmışsa ve kimin için yapılmışsa bu kişiler için anlamının ne olduğunu bilmemiz gerekir. Kanıtı anlamamız için onu yaratan insanları anlamamız gerekir. Bu sürece girmek için pek çok şeyin doğru farzedilmesi gerekir. Kanıtların doğası ve onların yaratıcılarıyla ilgili hatalı varsayımlar, zaman içinde biraz daha az şaibeli hale gelebilirler.	Eser ve onun yaratıcısının bizim çalışmalarımızda eşit konumu vardır. Eser bize yaratıcısını anlatabilir ve yaratıcının kültürünü anlamak bize eser hakkında daha fazla bilgi verir. Bu karşılıklı ilişkiyi incelemek bize geçmişin bir resmini çizmekte yardımcı olur. Seviye 6'daki temel varsayım, geçmişle ilgili nasıl bilgi sahibi olduğumuzu anlatmaya başlamak için, geçmiş hakkında halihazırda pek çok şey bildiğimizi farzetmemizdir. Bir başka deyişle, kaynakları anlamlandırabilmek için, onları zamansal konumları ve kültürel yaşam biçimleriyle sabitleyen bir bağlam içinde sorgulamamız gerekir.

Giriş:
Aşağıda açıklanan ders planları 12-15 yaş grubu öğrencilerle veya diğer yaş gruplarından tarihsel bulguların önemi üzerinde kendini geliştirmek isteyen ve tarih araştırmalarında eski eserlerin çeşitli kullanım yolları hakkında bilgi edinmek isteyen bireylerle uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Her öğretmenin kendi öğrencilerinin seviyesine göre ders planlarını uyarlayabilmesine fırsat vermek amacıyla alıştırmalar için süre belirtilmemiştir.

Ders Planı 1 : Geçmiş Hakkında Nasıl Bilgi Sahibi Oluruz?[12]

Odaklanılan anahtar soru:
• Geçmiş hakkında nasıl bilgi sahibi oluruz?

Öğrenme hedefleri:
Bu dersin sonunda öğrenciler aşağıdakileri yapabileceklerdir:
- insanların geçmişteki yaşamlarıyla ilgili kanıt sağlayabilecek geniş bir kaynak yelpazesini isimlendirebilecek;
- bu kaynakları türlerine göre daha geniş kategorilere yerleştirebilecek;
- potansiyel kanıt kaynakları geliştirmek için kendi yaşamları ve çevrelerini düşünecekler.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:
- PowerPoint slaytlar (slaytlarla ilgili öneriler için sonraki sayfalara bakınız)
- A4'e basılmış Aktivite Kağıdı 1 (aşağıya bakınız)
- A4'e basılmış tüm konu başlıkları ve örnekleriyle Slayt 2

Hazırlık
- PowerPoint Slayt 1'i projeksiyon ekranında hazır bulundurunuz
- Aktivite 1 kağıdının her iki öğrenciye 1 kopya verilecek şekilde yeterli kopyasını bulundurunuz.

Başlangıç
Öğrencilere *'Geçmiş hakkında nasıl bilgi sahibi oluruz?'* sorusunu sorunuz. Fikirleri daraltarak onlara yardımcı olunuz (ör. *İnsanların binlerce yıl önce Kıbrıs'ta yaşadıklarını nasıl biliyoruz? Ne tür kanıtlarımız var? Tarihçiler veya arkeologlar bu kanıtları nereden bulmuş olabilirler?*) Onlardan olası kaynaklar belirtmelerini istediğinizi net olarak söyleyin (nereye gittiğinizden emin olmak için Slayt 3'e bakınız) ve **kaynaklar** ile kanıtları karıştırmamaya dikkat ediniz. Önce onlara birkaç örnek gösteriniz.

12. Bu alıştırma Mel Williams and Joanne Griffith tarafından oluşturulan Galler, Tarih Dedektifleri ekibinden alınmıştır (NGfL Cymru, History Detectives - Northop Hall CP School - Flintshire County Council). İnternet erişim adresi: http://www.ngfl-cymru.org.uk/eng/irf10_-_history_detectives. [10 Aralık 2010]

Aktivite 1

Bu aktivitede, öğrencilere (çiftler halinde) aşağıdaki alıştırma kağıdı verilir ve onlardan tartışıp kendi fikirlerini yazmaları istenir.

Alıştırma Kağıdı 1

Aktivite 2

Bu aktivitede slayt 1'i kullanarak öğrencilerinizi kendi cevaplarını oluşturmaya teşvik edin ve bu esnada siz de slayttaki ilgili soru işaretlerini tıklayınız. (Bu aktiviteyi yaparken, tüm başlıkları ve örnekleriyle birlikte slayt 2'nin bir kopyasına ihtiyacınız olacak). Her soru işareti, üstüne tıklanınca farklı bir kategoriyi ortaya çıkaracak. Fikir oluşturmakta zorlandıkları anlarda öğrencilere kendi yaşamlarını ve çevrelerini göz önüne getirmelerini hatırlatın.

Slayt 1

'Düşünce balonunun' üstünü tıklamak, öğrencileri her alan için bir örnek düşünmeye teşvik edecektir. Daha sonra her başlık tıklandığında başka örnekler de ortaya çıkacaktır.

Slayt 2

Bir başlık ortaya çıkınca, diğer bir başlığa geçmeden önce o kategoriden başka örnekler verilmesini teşvik edebilirsiniz. Öğrenciler bu şekilde düşünmeye alıştıkça, onlara 'kanıt' konusunun daha yoğun bir şekilde ele alınacağı sonraki derslere de aşinalık kazanmaları için yardımcı olun.

Bunu şu şekilde sorular sorarak yapabilirsiniz:

'X hakkında bilgi edinmek isteseniz, nereye bakardınız? İnsanların X'i nasıl yaptıklarını öğrenmek isteseniz, nereye bakabilirsiniz?'

Bunu yaparak, öğrencilerin kaynağı bir yer veya bir şey olarak görmelerine ve aynı zamanda bu kaynağı birşey için bir kanıta (sorulan herhangi bir soru veya ortaya koyulan herhangi bir problem karşısında öne sürülen bir iddia veya varılan bir sonuç) dönüştürebilmemiz için sorular sormamız gerektiğini kavramaya başlamalarına yardımcı olursunuz.

Slayt 3

Ek Alıştırma

Öğrencilerden gelen başka fikirleri veya önerileri yazarak, Slayt 3'e eklemeler yapabilirsiniz.

Genel Değerlendirme

Yapılan tartışmanın bir kanıtı olarak son slayt olan Slayt 3'ün çıktısı alınır ve sonraki derslere referans oluşturması için ilan/sergi tahtasına asılır. Dersi bitirmeden önce öğrencilerin konuyu anladıklarını kontrol etmek için onlara bir kategori adı veriniz ve onlardan kaynak örnekleri vermelerini isteyiniz veya bunun tersini yapıp kaynak örnekleri veriniz ve onlardan kategorinin adını söylemelerini isteyiniz. Örneğin şöyle diyebilirsiniz:

'Kayıtların, haritaların, nüfus sayımı sonuçlarının, mektupların, hükümetler tarafından geçirilen yasaların ne ortak yanları olduğunu tekrar bir düşünelim. Eğer bu kaynakları tek bir kelimeyle özetlemek isteseydik adını ne koyacaktık?'

Dersinizin hedeflerine ulaştığı sonucuna varabilmeniz için öğrencilerinizin bu soruyu mutlaka yanıtlayabildiklerinden emin olunuz.

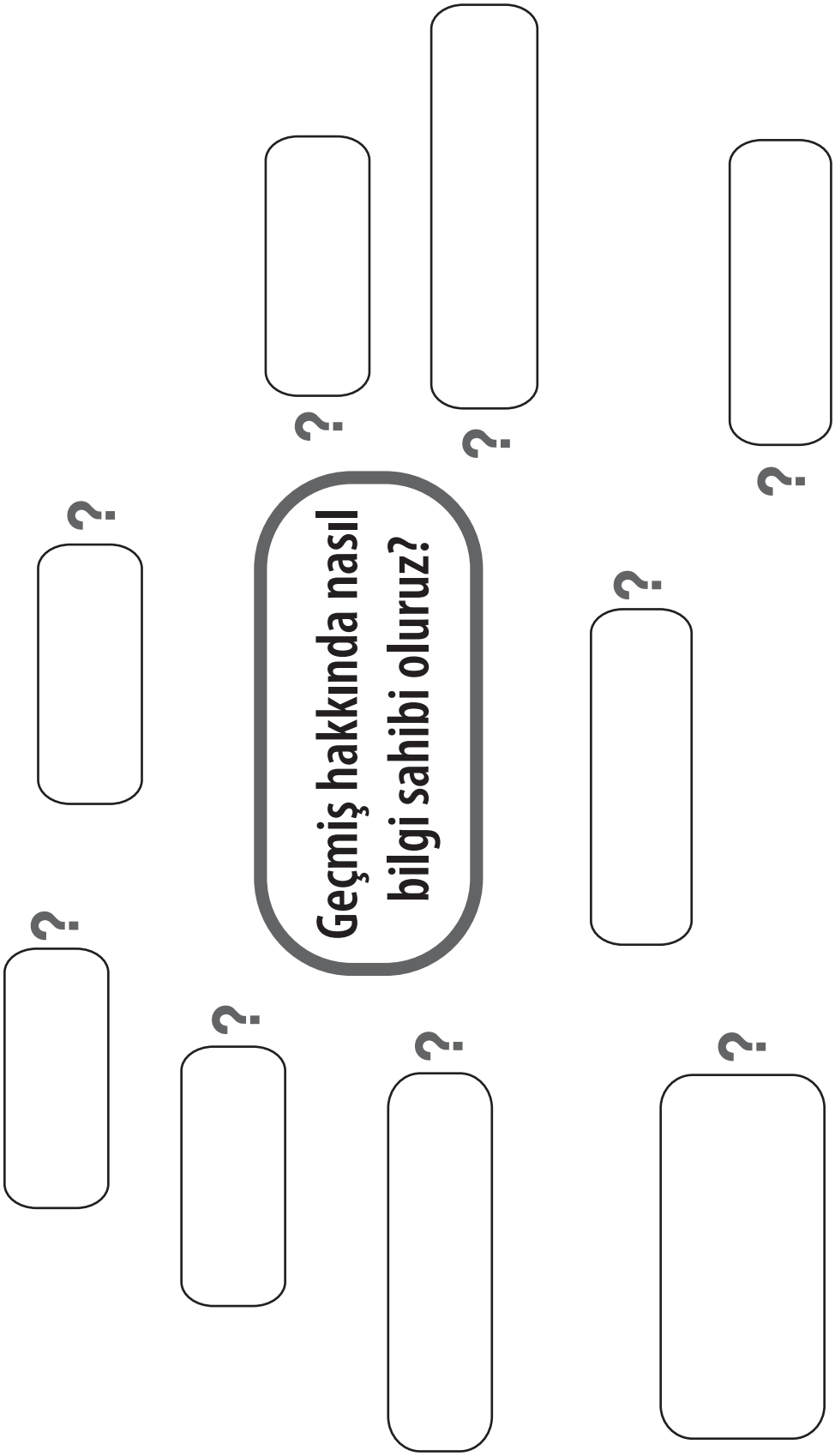
Geçmiş hakkında nasıl bilgi sahibi oluruz?

Bunların her birinin size geçmişle ilgii neler anlattığını düşünebilir misiniz?

Geçmiş hakkında nasıl bilgi sahibi oluruz?

Binalar ?

Malikaneler, Kaleler, Belediye binaları

Sanat eserleri ?

Resimler, heykeller

Eski eserler ve objeler ?

Savaş madalyaları, paralar, ütüler, madeni paralar, mühürler, aletler, yazı tahtaları

Taşıma Araçları ?

At arabaları, klasik arabalar, buharlı trenler, ön tekerleği büyük, arka tekerleği küçük bisikletler

Yaşayan insanlar ?

Büyükanne ve büyükbabalar, yerel uzmanlar, kişisel deneyim

Sokak Eşyaları ?

Lamba direkleri, posta kutuları, sokak tabelaları

Fotoğraflar ?

Okul fotoğrafları, tatil resimleri, resimli kartpostallar, sokak manzara resimleri

Yazılı ve Görsel Medya ?

Kitaplar, İnternet, CD Rom, TV & Sinema

Belgeler ?

Kayıtlar, haritalar, nüfus sayımları

Ders planı 2: İpuçlarını Kullanarak Geçmişi Yeniden Kurmak[13]

Giriş:

Bu ders planı, tarihçilerin ve arkeologların bir objenin neye benzediği veya ne amaçla kullanıldığı gibi birtakım bilinmezleri çözmek için buldukları kaynakları kanıt olarak kullanarak, adım adım geçmişi nasıl yeniden kurduklarını öğrencilerin anlamalarına yardımcı olmayı hedefler. Bu sürecin en iyi şekilde işlemesi, tarihçilerin ve arkeologların buldukları kaynak, yeni kaynaklar veya kaynaklara ait parçalar hakkında sürekli olarak iyi sorular sormalarına bağlıdır. Bu esrarengiz bir olayı yavaş yavaş çözmeye benzer. Kaynaklarda işe yarar ipuçları mevcuttur; fakat bu ipuçlarını 'okumak' için mutlaka açık fikirli olmak, akılcı sorular sormak ve olası yeni kanıtlar karşısında daha önceki fikirlerini ve teorilerini sürekli olarak test etmek gerekir.

Odaklanılan anahtar soru:

• Topraktan çıkardığımız objelerle ilgili sorular sorarak ne tür bilgiler üretebiliriz?

Ders 1'den ilerleme

Ders 1'de öğrenciler, tarihçilerin ve arkeologların kalıntılar ile belgelerden oluşan çok geniş bir kaynak materyal yelpazesinden yararlandıklarını öğrendiler. Ders 2'de ise öğrenciler bu tür kaynaklardan veya kaynak parçalarından yararlanarak bilgi üretme süreci üzerinde düşünmeye başlayacaklar. Öğrenciler bunu akılcı sorular sorarak ve yeni olası kanıtlar aydınlığa çıktıkça kendi fikir ve teorilerini tekrar gözden geçirerek yapacaklar.

Öğrenme hedefleri:

Bu dersin sonunda öğrenciler aşağıdakileri yapabileceklerdir:

- sınırlı sayıdaki parçalardan bir objenin doğasına dair ilk fikirleri veya teorileri tasarlayacaklar;
- bu fikirleri veya teorileri yeni sorular veya aydınlığa çıkan yeni kanıtlar ışığında değiştirecekler;
- devam eden sorgulama ve test etme süreci üzerinde sesli olarak düşünecekler;
- tarihçilerin ve arkeologların adım adım iddialar üretme ve bu iddiaları destekleme sürecini anlatabilecekler.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:

1. 7 torba (28 öğrencinin bulunduğu bir sınıfta, her 4 kişilik grup için bir torbaya ihtiyacınız olacak).
2. Pahalı olmayan, kırılabilir bir nesnenin, örneğin bir tabak, vazo veya seramik bir kutunun, 14 tane tıpatıp aynı kopyası:
   - Bu nesnelerden 7 tanesi kırılarak parçalara ayrılması sağlanır ve her birinin 3-4 parçası birlikte bir torbaya konulur.
   - Diğer birbirinin aynısı 7 nesne bütün bırakılır ve bunlar da parçalarla birlikte aynı torbaya konulur.
3. Soru tablosunun 2 kopyası (aşağıya bakınız).
4. Arkeologların/tarihçilerin fotoğrafları.

Sağlık ve güvenlikle ilgili not: Öğrencilerin ellerini kesmelerini önlemek için sivri uçları zımpara kağıdı kullanarak yumuşatıp yuvarlayın.

13. Ders planı 2, Ian Dawson tarafından eğitimciler için hazırlanmış materyale dayanır (Ekim 2010). Bits & Pieces: Using Clues to Reconstruct the Past. In ThinkingHistory - Online activities and 'issues' on history teaching and learning. İnternet erişim adresi: http://www.thinkinghistory.co.uk/ActivityBase/BitsandPiecesReconstruct.html.

Hazırlık

1. Kırılmış olan objenin bütün obje ile ilgili farklı ipuçları içeren 3-4 parçasını seçiniz ve bunları öğrencilere her seferinde bir parça verecek şekilde sıralayınız.
2. Bütün objeyi bir torbanın içinde saklayınız.

Başlangıç

Derse başlarken öğrencilere derste yapılan aktivitelerin amacının, tarihçilerin ve arkeologların ipuçlarını kullanarak geçmişi nasıl yeniden kurduklarını, vardıkları sonuçları desteklemek için ipuçlarından nasıl kanıt çıkardıklarını ve aynı ipuçlarını inceleyip buna rağmen geçmiş hakkında farklı sonuçlar çıkarmanın nasıl mümkün olduğunu anlamak olduğunu açıklayınız. Bu açıklamadan sonra öğrenciler 4'lü gruplar oluşturur.

Aktivite 1

Her gruba kırılmış objenin bir parçasını veriniz. Tam olarak torbadan objenin hangi parçalarının çıkacağını ve hangi sırada çıkacağını ayarlamanız önemlidir. Bunun amacı, aktiviteyi, öğrenme sürecinde azami fayda sağlayacak şekilde dikkatle planlamaktır. Örneğin, eğer önce vazonun alt tarafından bir parça verilmişse, bu nesnenin ne olduğu konusunda kararsızlık olur. Eğer vazonun ağız kısmını alırlarsa - özellikle de dar bir vazo söz konusu ise - bu daha net olabilir (yani bu parça bir tabağa ait olamaz, halbuki alt parçası bir tabak da olabilir). Bu dersin başarılı olması için daha az kesinlikten daha fazla kesinliğe doğru gitmek önemlidir ve belli parçaların gösterilmesi dikkatle planlanmalıdır. Öğrencilerden ellerindeki parçayı dikkatle incelemelerini ve grup arkadaşlarıyla bütün objenin neye benzediğini tartışmalarını isteyiniz. Bunu yaparken onlara yardımcı olması için kendilerine aşağıdaki soru tablosunu veriniz:

Obje hakkında sorular	Cevaplarınız	Cevaplarınızı destekleyen kanıtlar
Obje ne kadar büyüktü?		
Nasıl bir şekli vardı?		
Ne renkti?		
Desenli miydi yoksa sade mi?		
Hangi malzemeyle yapıldı?		
Ne kadar eskiydi?		
Nasıl yapıldı?		
Ne amaçla kullanıldı?		
Bu objenin onu kullanan insanlar için ne değeri vardı?		
Bu objnin arkeologlar için ne değeri var?		

Aktivite 2

Her gruba kırılmış objenin öğrencilerin tanımlayacağı başka bazı ipuçlarına sahip olan bir başka parçasını veriniz. Bu aşamada öğrencilere, soru tablosundaki ilk cevaplarından bazılarını değiştirme ihtiyacı hissedip hissetmediklerini sorun ve eğer hissediyorlarsa nedenlerini açıklamalarını isteyiniz. Öğrencilerden bütün objenin neye benzediğine dair grup olarak vardıkları fikri yansıtan bir **yeniden canlandırma çizimi** yapmalarını isteyiniz. Varılan sonuçlar gruba savunulduğu ve kanıtlarla desteklendiği sürece grup içinde ortaya çıkan farklı görüşler de bu çizimlerde temsil edilmelidir.

Aktivite 3

Öğrencilere fikir verebilecek aynı kırık objenin, en azından son bir ipucu daha içeren son parçasını veriniz. Tekrardan daha önceki sorulara verdikleri cevapların bazılarını değiştirmek isteyip istemediklerini ve eğer istiyorlarsa nedenlerini sorunuz. Her gruba doldurmaları için boş bir soru tablosu veriniz.

Ek Alıştırma

Her gruba bütün objeyi içeren bir torba veriniz. Öğrencilerden objeyi incelemelerini ve buna göre sorulara verdikleri cevapları yeniden gözden geçirip, tartışmalarını isteyiniz. Öğrencilerin verimli bir tartışma yapabilmeleri için kendilerine biraz zaman tanıyın ve sonra şu soruyu sorunuz:

'Neden her seferinde farklı bir sonuca vardınız?'

Genel Değerlendirme

Orijinal objenin doğasını gittikçe kavramaya başlayan öğrencilerin kullandıkları yöntemle ilgili tartışacakları bir ders organize ediniz. Onları fikirlerini her aşamada nasıl ve neden tekrar gözden geçirdiklerini düşünmeye teşvik ediniz. Hedefiniz onların, soru sormanın ne kadar önemli olduğu ve farklı parçaları biraraya getirmenin, her aşamada nasıl yeni teoriler geliştirmelerinde yardımcı olduğu üzerinde düşünmelerini sağlamaktır. Öğrencilerin bu deneyimlerinden yola çıkarak, tarihçilerin ve arkeologların da olası yeni kanıtlarla karşılaştıkları durumlarda benzer işlemler uyguladıklarını kendilerine açıklayınız.

Arkeologlar ve tarihçiler oluşturdukları ilk fikirleri ya da teorileri (hipotezleri) desteklemek veya sorgulamak için kanıtlar ararlar. Sonunda elde edecekleri bilginin hala belirsiz ve hatalı olabileceğinin farkında olmalarına rağmen ve araştırmayı kısıtlayan engeller olsa bile (ör. bilgiler sonsuza dek kaybolmuştur, kısıtlı ulaşım vardır veya hiç yoktur, farklı sorular ortaya çıkmıştır) yine de çalışmaya devam ederler.

Arkeologlar ve tarihçiler geçmişi öğrenmek için kaynaklar kullanırlar ve bu kaynakları inceleyip, iddialar ve sonuçlar ortaya koymak için dayandıracakları kanıtları oluşturacak ipuçları bulurlar. Arkeologlar ve tarihçiler zahmetli ve zorlu bir görev yerine getirirler; buna rağmen yeni bulgular, yeni okumalar veya ortaya yeni çıkan sorular ışığında her zaman için geri dönüp vardıkları sonuçları yeniden değerlendirmeye açık olmaları gerekir. Öğrencilere arkeologlar ve tarihçilerin iş başında çekilmiş fotoğraflarını veya filmlerini de gösterebilirsiniz. Örneğin, aşağıdaki fotoğraflara bakınız.

Tarih ve arkeoloji kulüplerindeki başka konular ile aktivitelere bağlantılar – öğrenciler uygulamalı arkeolojiyi tatmış olurlar: Eski bir ahşap kutunun içinde kum katmanları arasına veya okul oyun sahasının öğrencilerin arkeolojik kazı yapmaları için özellikle ayrılmış bir alanına nesneler (veya parçalarını) gömebilirsiniz; öğrenciler bunları kazı ile çıkarıp bir tabloya kaydederler.

Fotoğraf 8: *Sualtı Arkeolojisi, Kazı. Telif hakkı Fraser Sturt*

Fotoğraf 9: *İnceleme Çalışması, Tinnis, Mısır. Telif hakkı Alison Gascoigne*

Fotoğraf 10: *Kazı, Auldhame Çiftliği, İskoçya. Telif hakkı Kenneth Aitchison, Kaynak: Arkeoloji Görüntü Bankası,* ***http://Ads.Ahds.Ac.Uk/Learning/Imagebank***

Fotoğraf 11: *Eski Roma Seramikleri Kiln, Kahire, Mısır. Telif hakkı Alsion Gascoigne*

Fotoğraf 12: *Bulgu Barakası'nda bulunan objeler çizime dökülürken, Kahire, Mısır. Telif hakkı Alison Gascoigne*

Fotoğraf 13: *Kütüphane Araştırması. Telif hakkı CCMC & AHDR*

Obje hakkında sorular	Cevaplarınız	Cevaplarınızı destekleyen kanıtlar
Obje ne kadar büyüktü?		
Nasıl bir şekli vardı?		
Ne renkti?		
Desenli miydi yoksa sade mi?		
Hangi malzemeyle yapıldı?		
Ne kadar eskiydi?		
Nasıl yapıldı?		
Ne amaçla kullanıldı?		
Bu objenin onu kullanan insanlar için ne değeri vardı?		
Bu objenin arkeologlar için ne değeri var?		

Ders Planı 3: Gizemli Objeler

Giriş:
Bu ders planında kullanılan aktivitelerle hedeflenen, eski eserler aracılığıyla geçmişle ilgili bilgi edinilmesi, eski eserlerden bilgiler çıkarılması, çıkarımlarda bulunulması, sorular sorulup yanıtlara ulaşılması, bilginin toplanması/kaydedilmesi ve elde edilen bulguların paylaşımı gibi konularda öğrencilere yardımcı olmaktır.

Odaklanılan anahtar soru:
• Objeler bize insanlar hakkında neler anlatır?

Ders 2'den devamla ilerleme
Ders 2'de öğrenciler eski eserleri inceleyerek, kesin doğruluğu olmayan tarih bilgisi üretme süreci üstünde düşünmeye ve deneyim kazanmaya başladılar. Ders 3'de ise bu deneyimlerinden ve şu ana dek edindikleri bilgilerden yola çıkarak tarihçilerin ve arkeologların kullandığı yöntemleri daha ayrıntılı irdeleyeceklerdir. Bu sefer, sorular sormanın yanı sıra, anlam ve sonuç çıkarma süreçlerini deneyimleyip, bu deneyimleri üzerine değerlendirme yapacaklar. Ayrıca, seçme ve belgelemeyle ilgili pratik uygulamalarda bulunacak ve seçimlerini nelerin etkilediği üstünde dikkatle düşüneceklerdir.

Ders 3 boyunca, yeri geldikçe, Ders 2'de işlenen konuları hatırlatmaya ve öğrencilerin bu dersin bir önceki derste kullanılan bazı fikir ve süreçleri nasıl geliştirdiğini kendilerinin farketmelerini sağlamaya çalışın. Örneğin, Ders 2'de çeşitli soru örnekleri öğrencilere hazır olarak verilmişti. Bu derste ise, dersin bazı bölümlerinde kendi sorularını kendilerinin oluşturmaları gereklidir. *Öğrendiklerinin önemini kavramaları için bunu onların dikkatine getirin.*

Ders işlenirken, amacın istikrarlı bir şekilde, daha güçlü bir kanıt kavramı oluşturmak olduğu akılda tutulmalıdır. 11-13 sayfaları arasında açıklanan ilerleme modelini göz önünde tutmanız yararlı olacaktır. Öğrencilerinizin ürettiği fikirlerin kalitesini değerlendirmeniz ve bu fikirlerin güçlendirilmesinde bu model yol gösterici olabilir.

Daha önce de olduğu gibi, 'kaynak' ve 'kanıt' kelimelerini kullanırken dikkatli olunuz. Öğrencilerin bu kelimeleri yanlış kullandığı zamanlara dikkat ediniz. Onları yalnızca düzeltmek yeterli olmayabilir. Öğrencilerin bolca alıştırma ve sorgulama yapmalarını sağlayarak, yanlış kavradıkları kavramların doğrusunu öğrenmelerini sağlayabilir ve böylelikle kanıt kavramıyla ifade edilenin ne olduğunu daha iyi anlamalarına yardımcı olabilirsiniz. Açıkça anlamaları gereken bir nokta, kanıtların halihazırda bir yerlerde kendi başlarına var olmadıklarıdır. Kanıtlar belli bir araştırma bağlamında, yalnızca onların sorgulama süreçleri aracılığıyla yaşam bulur.

Öğrenme hedefleri:
Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapabileceklerdir:
- bir eski eserden anlam ve sonuç çıkararak bilgi oluşturacaklar;
- kendi sorularını geliştirecekler;
- araştırmaları dahilinde kanıt olarak yararlı olabilecek bilgileri seçip kaydedecekler;
- ortaya koydukları iddiaların göreceli gücünü değerlendirirken kesinlik ve belirsizlik belirten ifadeleri kullanmaya başlayacaklardır.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:
1. 7 torbaya konulmuş, 7 adet sıra dışı, modern nesne (sayılar öğrenci sayılarına bağlıdır; örneğin 28 öğrencilik bir sınıfta, 7 torbaya ihtiyacınız olacak: her 4 öğrencilik bir grup için 1 torba)
2. Tartışma Kartları: Bir nesneyi okumak (öğrenci kartları)

Hazırlık

- Seçtiğiniz sıra dışı modern nesneleri, içini göstermeyen (ör. kağıt) torbalara saklayınız.
- Mümkün olduğunca, gerçek maddi, alışılmadık nesneler kullanınız – bunlar öğrencilerin başka insanların günlük hayatlarının detaylarına duydukları doğal merakı uyandırır ve aktif öğrenmeyi destekler.
- Daha sonra grup olarak çalışmak üzere, her 4 öğrenciye bir gizemli nesne verildiğinden emin olunuz.

Giriş

Torbalardaki modern nesnelerden birini tanıtarak başlayın (ör. tanımadıkları bir tarım aleti) ve öğrencilerden bununla ilgili sorular sormalarını isteyiniz.

Aktivite 1

Öğrencilere torbalardaki tüm nesnelerin sizin bir arkadaşınıza ait olduğunu söyleyip onların yaratıcı düşünmelerine yardımcı olunuz.

İkili çalışma

Aşağıda örnekleri gösterilen kartları dağıtınız. Kartlarda öğrencilerin tartışmalarına yardımcı olacak sorular ve öğrencilerin cevaplarını yazacakları boşluklar var. Sonra her gruba bir torba veriniz.

Eski eserlere dokunurken dikkatli ve sorumlu olunması gerektiğinin önemini tartışınız; öğrencilerin öne sürdüğü tüm önemli noktaları PowerPoint'te liste halinde yazabilirsiniz (bu listenin bir çıktısını alıp topluca kararlaştırılmış kurallar diye sınıfa asabilirsiniz). Öğrencilere, dokunurken dikkatli olmaları gerektiğini anlatırken, onlara müzelerdeki eserlerin ender bulunan değerli objeler olduğunu hatırlatınız. Aktivite sırasında öğrencilere eldiven kullandırmak da müzelerdeki objelere gösterilmesi gereken hassasiyeti anlatmak açısından yararlı olabilir.

Herkes gizemli objesini tanımladıktan sonra şu soruyu sorunuz:

'Bu nesneleri kullanarak bugünkü insanlar hakkında nasıl bilgi edinebiliriz?'

Tartışma kartlarının yardımıyla, her grubun aşağıdakileri yapmasını isteyiniz:

1. *Önlerindeki nesneyi yakından incelemeleri,*
2. *Tutup hissetmeleri,*
3. *Şu özelliklerini düşünmeleri:*
   a. *fiziksel özellikler, yapı*
   b. *işlev, tasarım*
4. *Bu nesneyi yapan ve kullanan insanlar hakkında sonuçlar çıkarmaları,*
5. *Daha fazla araştırmaları.*

Tartışma kartları: Bir eseri okumak (öğrenci kartları)

Fiziksel özellikler

1. Obje ne renk?
2. Neye benziyor? ...şekil, büyüklük
3. Nasıl? ...doku, ısı, ağırlık
4. Sesi nasıl? ...boğuk, tiz, tok
5. Üstünde yazılar var mı?

Yapı
1. Parçalardan mı yapılmış? ...yoksa tek parça mı?
2. Bir kalıpta yapıldığına dair işaretler var mı?
3. Hangi malzemeden yapılmış? ...ahşap, metal, çamur/seramik, plastik, kumaş?

Durumu
1. Zarar gördüğüne veya yıprandığına dair herhangi bir işaret görüyor musunuz?
2. Nesne tam mı?

İşlev
1. Nasıl kullanılmış olabilir? ...ne amaçla?
2. Bu nesne herhangi bir şekilde değiştirilmiş veya tamir edilmiş mi?
3. Onu kim kullanmış olabilir?
4. Nerede kullanılmış olabilir?

Tasarım
1. Tasarlandığı işi iyi yapabiliyor mu?
2. Kullanılan madde bu nesne için uygun muydu?
3. Kullanılması kolay mıydı?

Kesinlik/belirsizlik derecelerini yansıtmak için öğrencileri kesinlik ya da belirsizlik ifade eden cümleler kurmaya teşvik ediniz. Öğrencilere ipucu vermek için aşağıdaki gibi kelimeler ile cümleleri tahtaya yazabilirsiniz:
- *Büyük ihtimalle,*
- *Belki,*
- *. . . mümkündür.*
- *. . . mümkün değildir.*
- *Hiç şüphe yok ki bu bize ... gösteriyor, vs.*
- *... tartışmak için bir neden olabilir.*
- *. . . hakkında emin olamayız.*
- *Bir olasılık . . . olabilir.*

Bu ifadeleri dilin içerdiği kesinlik veya belirsizlik derecesi konusunda yapıcı, sesli düşünme ve tartışma ortamı yaratmak için bir araç olarak kullanınız. Örneğin, üç veya dört öğrenci seçin ve onlardan vardıkları bir sonucu belirtmek için kullanabilecekleri iki çok benzer ifadeden birini seçmelerini isteyiniz. Sonra da seçimlerinin nedenlerini açıklamalarını isteyiniz. Öğrencilerinizin kanıt kavramını giderek doğru olarak kavramaya başladıklarını ve kanıtla ilgili söylediklerinin yerinde olduğunu gözlemlediğiniz zaman, aşağıdakilere benzer ek sorular sorarak onları bir ileri aşamaya taşıyabilirsiniz:

- Bunun böyle olduğundan ne kadar emin olabiliriz?
- Bu konuda daha emin olmak için başka ne tür kanıtlara ihtiyacımız olabilir?
- Bu konuda daha farklı bir yorum yapılabilir mi?
- Sizin bu nesneye yaklaşımınız onu yapan veya kullanan kişiyle aynı mı? Neden değil? Sizin yaptığınız, nesneyi yapan veya kullananın yaptığından nasıl farklı?

Öğrenciler tartışıp notlar alırlar.
Daha sonra, öğrencilerin bulgularını sunmalarını ve grup arkadaşlarına nasıl ve neden bu sonuçlara vardıklarını açıklamalarını isteyiniz.

Aktivite 2

Grup çalışması: Nesnelerin hepsini tüm öğrencilerin görebilecekleri bir yere koyunuz. Sonra yeni bir soru sorunuz:

'Bu nesneler onlara sahip olan kişiyle ilgili neler anlatır? Neden böyle düşünüyorsunuz?'

Öğrenciler ikili gruplar halinde tartışırlar ve buldukları cevaplar ile vardıkları sonucu destekleyecek kanıtlar toplarlar.

Ek Alıştırma

Öğrencilerden 4'lü gruplar halinde çalışmalarını ve modern nesnelerin sahipleri konusunda vardıkları sonuçları sözlü olarak sunmalarını isteyiniz. Aşağıdaki kelimeler ve tümceler öğrencilerin kanıtla ilgili doğru bir dil kullanmalarına yardımcı olabilir:

Biz ..... sonucuna vardık. /Biz ..... önereceğiz. /Henüz emin değiliz ama ..... konusunda bir teori sunabileceğimizi düşünüyoruz.

Öne sürdükleri temel iddiayı desteklemek için öğrenciler şu tür şeyler söyleyebilirler:

Kaynak X/ Kaynak X'in bir parçası ..... önermek için kullanılabilir.

- Bu kanıt ..... öne sürer çünkü .....
- Biz ..... düşünüyoruz çünkü .....
- ..... sorusunu sorduktan sonra, XYZ'nin .....kanıt oluşturabileceğini düşünüyoruz.
- Biz ayrıca ..... düşünüyoruz çünkü .....
- Biz hala ..... konusunda emin değiliz ve böyle bir sonucu desteklemek için farklı kanıtlar bulmaya ihtiyacımız var.
- Son olarak, ... düşünüyoruz çünkü .....

Bu cümlelerin her biri bir iskele görevi görüp, öğrencilerin bir kanıtın yapılan sorgulama sonucunda varlık bulduğunu ve bir tezi (veya teoriyi veya fikri) desteklemek için kullanılabileğini anlamalarına yardımcı olur.

Genel Değerlendirme

Öğrenciler araştırılan nesneyle ilgili oluşturdukları hikayelerini sunarlar. Bunun ardından siz (veya eşyasını kullandığınız arkadaşınız) kendi bakış açınızdan nesne hakkında daha kapsamlı bilgiler verirsiniz. Sonra, öğrenciler bulgularını sizin bu tartışmaya kattıklarınızın ışığında tartışırlar.

Ders Planı 4: Müze Ziyaretimize Hazırlık

Giriş:
Bu ders planında sunulan aktiviteler, öğrencileri müze ziyaretine hazırlamayı hedefler.

Odaklanılan anahtar soru:
• Eski eserler geçmişi anlamamıza nasıl yardımcı olurlar?

Ders 1'den Ders 3'e ilerleme
Bu derste öğrenciler, müze ziyaretleriyle ilgili tahminlerde bulunarak Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrendiklerini uygulayıp güçlendireceklerdir. Öğrencilerin Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrendiklerini mümkün olduğu kadar sık hatırlatarak, konunun karmaşıklığı ve önemi üstünde düşünmeye devam etmelerini sağlayınız.

Öğrenme hedefleri:
Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapabileceklerdir:
- müze ortamının sunacağı bazı özel fırsatları ve zorlukları tahmin edecekler;
- Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrendikleri tüm süreçleri müze bağlamına uygulayacaklar;
- bir kaynak hakkında bağlamsal bilgiler (ör. bir objenin nerede bulunduğu veya onunla birlikte bulunan diğer objeler) yardımıyla daha güçlü sorular soracak ve ortaya attıkları iddiaların geçerliliğini test edeceklerdir.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:
- Ziyaret edilecek müzenin fotoğrafı
- 'Kaynağı sorgula' şeması – her 4 kişilik gruba 1 kopya
- Kaynağın kopyaları – her 4 kişilik gruba 1 kopya
- Müzedeki gizemli objelerin büyütülmüş kısımlarının kopyaları – her 4 kişilik gruba 1 kopya

Başlangıç
Müzenin tanıtımı (bireysel alıştırma)

Öğrencilere müze ziyaretinden bahsediniz ve müzenin fotoğrafını gösteriniz. Öğrencilerden bu veya ziyaret ettikleri bir başka müzeyle ilgili bilgilerini ve kişisel deneyimlerini paylaşmalarını isteyiniz.

Eğer öğrencilerden hiçbiri bu müzeyi görmemiş ise, onlardan binaya baktıkları zaman ne gördüklerini tarif etmeye ve bu gözlemlerine dayanarak bunun nasıl bir müze (ör. arkeoloji müzesi, savaş müzesi, vs.) olduğunu tahmin etmelerini isteyiniz.

Fotoğraf 14: *Kıbrıs Müzesi – güney Lefkoşa*

Aktivite 1

Bağlamı oluşturmak

Anahtar soruyu sorunuz:

'Eski eserler geçmişi anlamamıza nasıl yardımcı olurlar?'

Sonra da öğrencilerinizin sıradan insanların bu tür objeleri nerede **bulabileceğini** düşünmelerini isteyiniz. Müzeler hakkında kısa bir tartışma başlatınız ve bu tartışma sırasında onların müze ortamını düşünüp değerlendirmelerine yardımcı olunuz. Örneğin,

*'Müzeler **ne** içindir? Orada **neler** buluruz? **Ne** tür kaynaklar müzelere konulur? Müzelerdeki objelerin seçilmesini ve toplanmasını **kim** yapar?'*

Bundan sonra, alıştırmalara geçmeden önce Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrenilenler ile açık bir bağlantı kurunuz. Örneğin, şöyle diyebilirsiniz:

'Herhangi birimiz – her birimiz! – bir müzeye gidebilir ve sorular sorabiliriz. Profesyonel arkeologlar veya tarihçiler olmayabiliriz, ama müzeler sayesinde kendi çapımızda geçmiş hakkında kendi iddialarımızı oluşturup test edebiliriz. Bir müzeye gidip yalnızca 'Ah bak bu ne kadar güzel!' veya 'Ah bak insanlar o zamanlar ne kadar akıllıymış!' diyebiliriz. Fakat eğer bunu yaparsak, müzedeki kaynaklardan öğrenebileceğimiz diğer pek çok şeyi kaçırmış oluruz. Ayrıca YANLIŞ sonuçlara varabiliriz. Fikirlerimizi ve bunlar gerçekten de kanıtlarla desteklenebilirler mi TEST etmemiş oluruz vs.'

Bu noktalara değindikten sonra, öğrencilerden Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrendiklerini kullanmanın bir müzede nasıl yararlı olabileceğini açıklamalarını isteyiniz. Ders 1'den Ders 3'e kadar öğrenilen tüm ana konuların tartışıldığından ve bütün öğrencilerin bu tartışmaya katkı koyduğundan emin olunuz. Tartışma ilerledikçe, öğrencilerde müzeler karşısında heyecan ve merak yaratmaya çalışınız:

'Evet, bu durumda eğer müzeye yeni tarihsel 'kanıt' anlayışımızla gidersek ve müzeye soru sorma ve çıkarım yapma becerilerimizle gidersek kendi sonuçlarımızı çıkarıp test edebileceğiz!'

Öğrencileri, müze ziyareti sırasında İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'nin bulgularına odaklanacakları konusunda bilgilendiriniz çünkü:

Kıbrıs adasının pek çok eski yerleşim yeri 19. yüzyılda bilimsel olmayan şekillerde incelendi. Bunun sonucunda, dünyanın birçok yerindeki müzelerde sergilenen Kıbrıs'a ait eski eserler, zayıf bir şekilde belgelenmiş kazılardan gelmektedir. Bir eski eserin bulunuşu hakkında detaylı bilgi olmadan, tarihçilerin ve arkeologların onun tarihsel önemini anlamaları oldukça güç olabilir. Bağlam önemlidir.

Neyse ki, İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti üyeleri kazı sürecinde belgeleme yapmanın ve dolayısıyla bağlam kavramının önemini biliyordu ve onların bu farkındalığı eskiden tapınan insanlar tarafından yerleştirilen büyük sayıda pişmiş toprak (terracotta) adaklıkların bulunduğu Ayia Irini tapınağındaki çalışmalarına yansıdı. Ayia Irini'deki tapınağın keşfi, Antik çağa ait tipik bir açık hava tapınağının güvenilir bir resminin çizilmesini sağladı.

Kaynak: Astrom, P. & Nys, K. (Eds.) (2008). *The Swedish Cyprus Expedition 80 Years. Proceedings of the Symposium in Honour of the Memory of Einar Gjerstad Held in the Royal Academy of Letters, Stockholm, 28 September 2007*. Sävedalen: Paul Ästroms forlag.

Öğrencileri, Ayia Irini tapınağını keşfedenlere neler gösterdiği konusundaki fikirlerini paylaşmaya davet ediniz. Sonra, daha fazla bilgi veriniz:

İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti
İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'nin çalışmaları, İsveçli arkeolog Einar Gjerstad'ın 1923 yılında farklı yerleşim yerlerinde kazı yapması için Kıbrıs'a davet edilmesiyle başladı. Gjerstad'ın bulguları, arkeoloğun Tarih Öncesi Kıbrıs Araştırmaları isimli tez çalışmasında (1926) yayınlandı. İsveç'e dönüşünde, Gjerstad Kıbrıs'a bir başka arkeolojik keşif seferi düzenledi; fakat bu defa Kıbrıs'a arkeologlar Alfred Westholm ve Erik Sjöqvist ile mimar John Lindros'tan oluşan bir ekip ile gelip kazılara devam etti.

Kaynak: Hägg, R. (1996). *'Swedish Cyprus Expedition,'* in: An Encyclopedia of the History of Classical Archaeology: L-Z. N. de Grummond (ed.). Westport: Greenwood Press.

Ve biraz daha bilgi:

İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti, 1927 ve 1931 yılları arasında Adanın büyük bir alanını içeren kazı çalışmaları yaptı. Neolitik dönemden Roma Dönemi'ne kadar bir süreyi kapsayan toplam 25 yerleşim alanı incelendi. Amaç, Kıbrıs arkeolojisi için bir kronoloji oluşturmak ve Kıbrıs'a özgü arkeolojik sorunları araştırmaktı. Gjerstad ve ekibi çok sayıda eski eser buldu ve kazı çalışmalarının bulguları birkaç cilt halinde yayınlandı: The Swedish Cyprus Expedition, Vols. I-IV: 3 (E.Gjerstad et al.), Stockholm and Lund 1934-1972 (SCE).

Bu kazılardan çıkan eski eserlerin bir kısmı Kıbrıs'ta bırakılırken, bir kısmı ise İşveç'e götürüldü ve bugün güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'nde ve Stokholm'deki Medelhavsmuseet'te sergilenmektedirler.

Kaynak: Rystedt (Eva), (1994), Ed., *The Swedish Cyprus Expedition – The Living Past, Museum of Mediterranean and Near Eastern Antiquities,* Madelhavsmuseet, Memoir 9, Stockholm.

Aktivite 2

Kaynağı sorgulama

Her öğrenci grubuna (her grupta en fazla 4 öğrenci) aşağıdaki şemanın bir kopyasını ve kaynak fotoğrafını veriniz. Öğrencileri müzede çalışacakları konusunda bilgilendiriniz ve onlara bu yöntemi müzede bulacakları herhangi bir kaynağa uygulayabileceklerini söyleyiniz. Her seviyedeki özel soruya dikkat etmeleri gerektiğini açıklayınız. Onlara bazı örnek cevaplar verip aşağıdaki şemanın her aşamasında gerekli düşünme şeklini anlamalarını sağlayınız.[14]

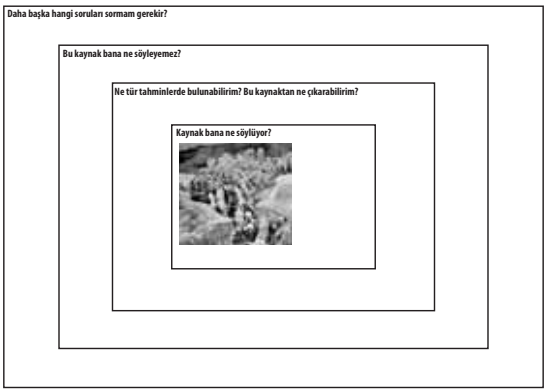

Şema 1

14. Bu şemanın açıklaması. Riley, C. (1999). Teaching History 97, Visual History Edition.

Her grubu ziyaret edip, tartışmalarını teşvik ediniz. Her grubun dış katmandaki *'daha başka hangi soruları sormam gerekir'* sorusuna vardıklarını gördüğünüz zaman, grupla aşağıdaki bilgiyi paylaşınız.

Ayia Irini tapınağı Kıbrıs'ın kuzeyinde, Güzelyurt yakınlarındaki Ayia Irini/Akdeniz köyünde yer alır.
1929-1930 yılları arasında İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti tarafından bulunan bu tapınağın, daha da eskiden var olan, bir Geç Bronz Devri yerleşim alanının üstüne kurulmuş olduğu ortaya çıkarıldı.
Tapınağın bulunduğu yerde, bir mihrabın etrafına yarım daire şeklinde dizilmiş yaklaşık 2000 seramik heykelcik bulundu.
Heykelciklerin Kıbrıs Antik dönemine (650-500 M.Ö.) ait olduğu saptandı.

Kaynak: Karageorghis, V. (1982). *Cyprus: From the Stone Age to the Romans. Ancient Peoples and Places: 101.* London: Thames and Hudson.

Daha sonra, öğrencilerinizin şu ana kadar kaynağı inceleyerek yaptıkları geçici çıkarımların bu yeni bilgilerle nasıl değişebileceği üzerine odaklanarak tartışmalarını sağlayınız. Artık daha *güçlü* iddialarda bulunabiliyorlar mı? Daha *farklı* iddialarda bulunabiliyorlar mı? Daha önceden yaptıkları ilk iddialar şu anda daha şüpheli mi görünüyor? 'Çıkarım katmanları şeması'nı tartışırken onlara sürekli olarak Ders 3'de öğrendikleri kesinlik dilini ve yaptıkları iddiaların ne kadar güçlü veya zayıf olduğunu düşünmelerinin önemini hatırlatınız.

Şimdi öğrencilere anahtar soruyu tekrar hatırlatınız:

'Eski eserler geçmişi anlamamıza nasıl yardımcı olurlar?'

Onlara az sonra, bu kaynak konusunda yeni bağlamsal bilgilere dayanarak kendi yaptıkları analizlerin bir özetini sunacaklarını söyleyiniz. Grupların sunuşlarına hazırlanmaları için, kendilerine 3 dakika ek süre veriniz.

Gruplardan ellerindeki kaynağın geçmişi anlamakta bize nasıl yardımcı olabileceğine dair bulgularını ve hipotezlerini paylaşmalarını isteyiniz. Farklı sonuçlara ulaşıldığı durumlarda, bunu bir fırsat olarak kullanıp, öğrencilerden inceledikleri kaynağı doğru bir şekilde, kanıt olarak kullanarak kendi argümanlarını desteklemelerini isteyiniz. Yanlış kullanılan kavramlar olduğu zaman, bunlara dikkati çekin ve düzeltin. Aynı şekilde, öğrencilerinizin kullanabileceği yersiz ve konuya katkı sağlamayan ifadeler konusunda da hassas davranıp, bunun üzerine gidiniz.

Aktivite 3

Müzeye ait 'Gizemli Obje'yi tanımak (ikili alıştırma)

Öğrencilere müze ziyareti sırasında 7 gizemli objeye odaklanacaklarını söyleyiniz (her 4'lü gruba 1 obje) ve her gruba inceleyecekleri eserin bir parçasının fotoğrafının büyütülmüş fotokopisini veriniz (aşağıda Ayia Irini koleksiyonundan örnekleri bulabilirsiniz). Öğrenciler tartışma kartlarını (Tartışma Kartları: Bir eseri okumak) kullanıp, bu objenin ne olabileceğini belirlemeye çalışacaklar (öğrenci kartları için bakınız Ders Planı 3).

Genel Değerlendirme

Her gruptan inceledikleri objeyi ve elde ettikleri bulgularını sunmalarını isteyiniz. Sunumlarında objeler ve müze ziyareti arasındaki bağlantıyı *'Müze ziyareti bize bu eserler ve geçmiş hakkında daha fazla neler anlatabilir?'* sorusunu irdeleyerek kurmalıdırlar.

Müzenin onlara her kaynak için daha iyi sorular sorma fırsatı verecek bağlamsal bilgiler sağlayacağı noktası üzerinde önemle durunuz.

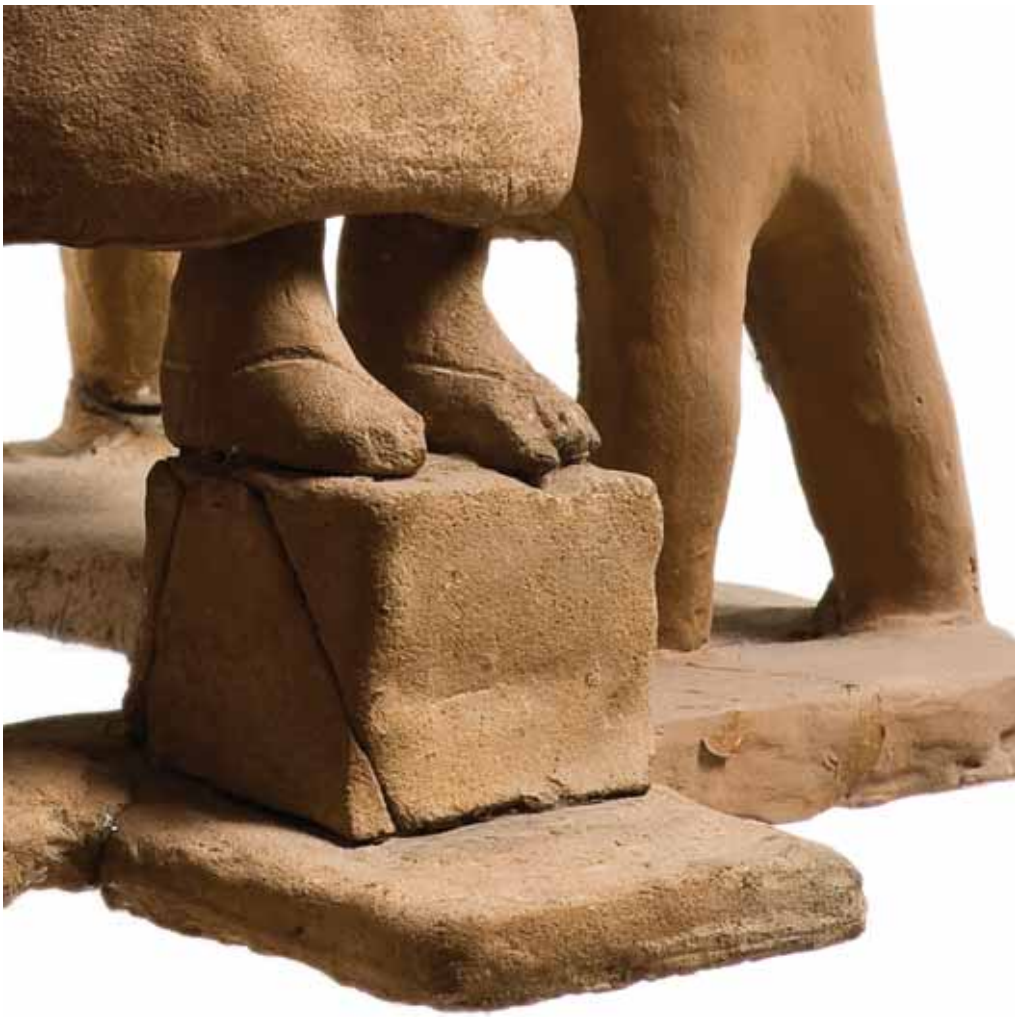

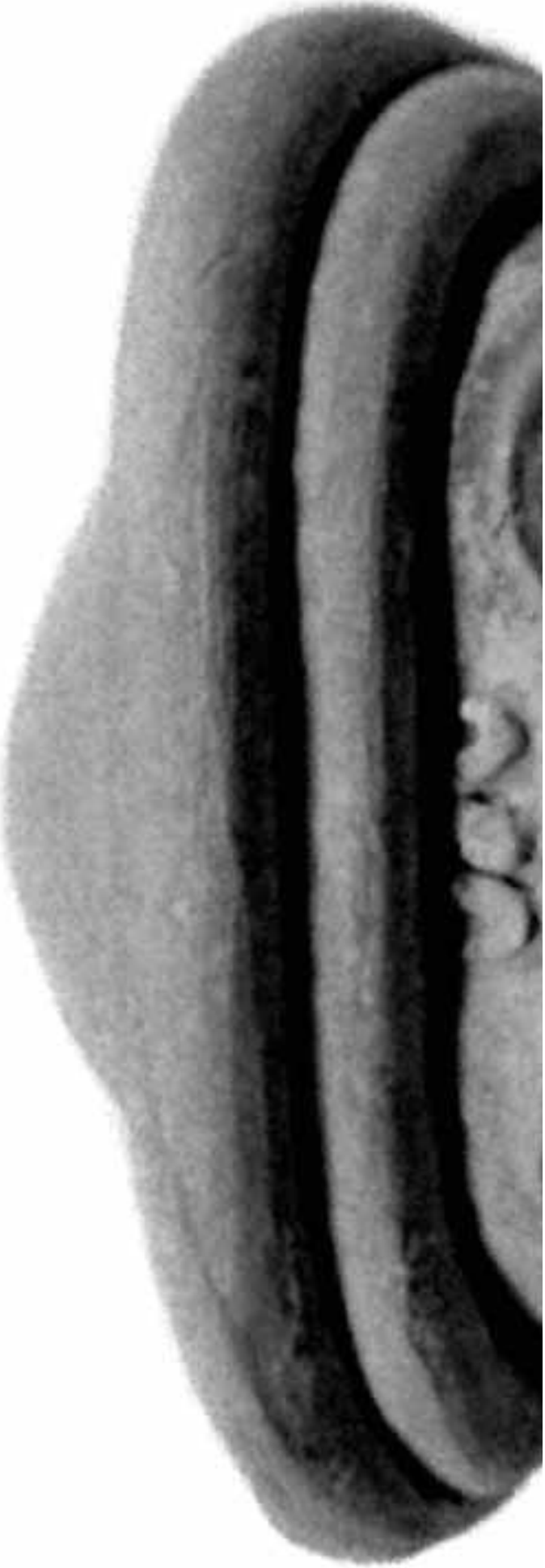

Bazı eserlerin fotoğrafları ve bilgiler
Yukarıda sözü edilen gizemli objeleri kullanmaya karar verdiyseniz bunların bütün halini gösteren fotoğraflarını aşağıda bulabilirsiniz:

Fotoğraf 15: *Seramik savaş arabası, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

Fotoğraf 16: *Seramik kadın heykelciği: sfenkslerin eşlik ettiği sandalyede oturan kadın, 700-600 BC, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

Fotoğraf 17: *Seramik boğa heykelciği, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

Fotoğraf 18: *Seramik heykelcik, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

Fotoğraf 19: *Seramik heykelcik, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

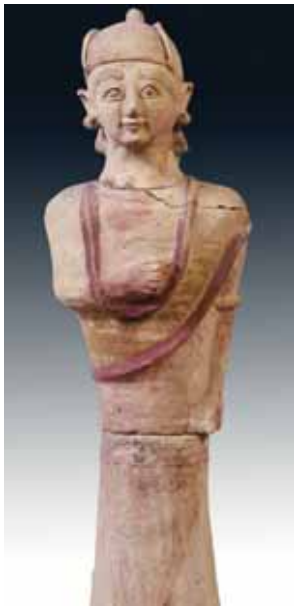

Fotoğraf 20: *Seramik erkek heykelciği, 600-550 BC, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

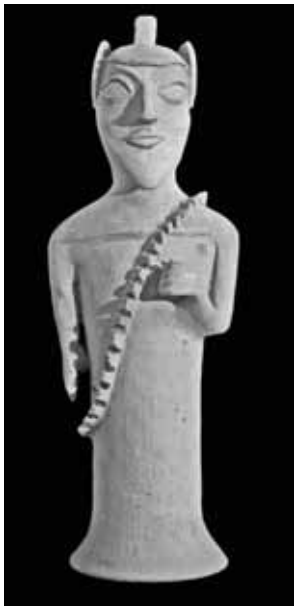

Fotoğraf 21: *Seramik heykelcik, Ayia Irini (Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)*

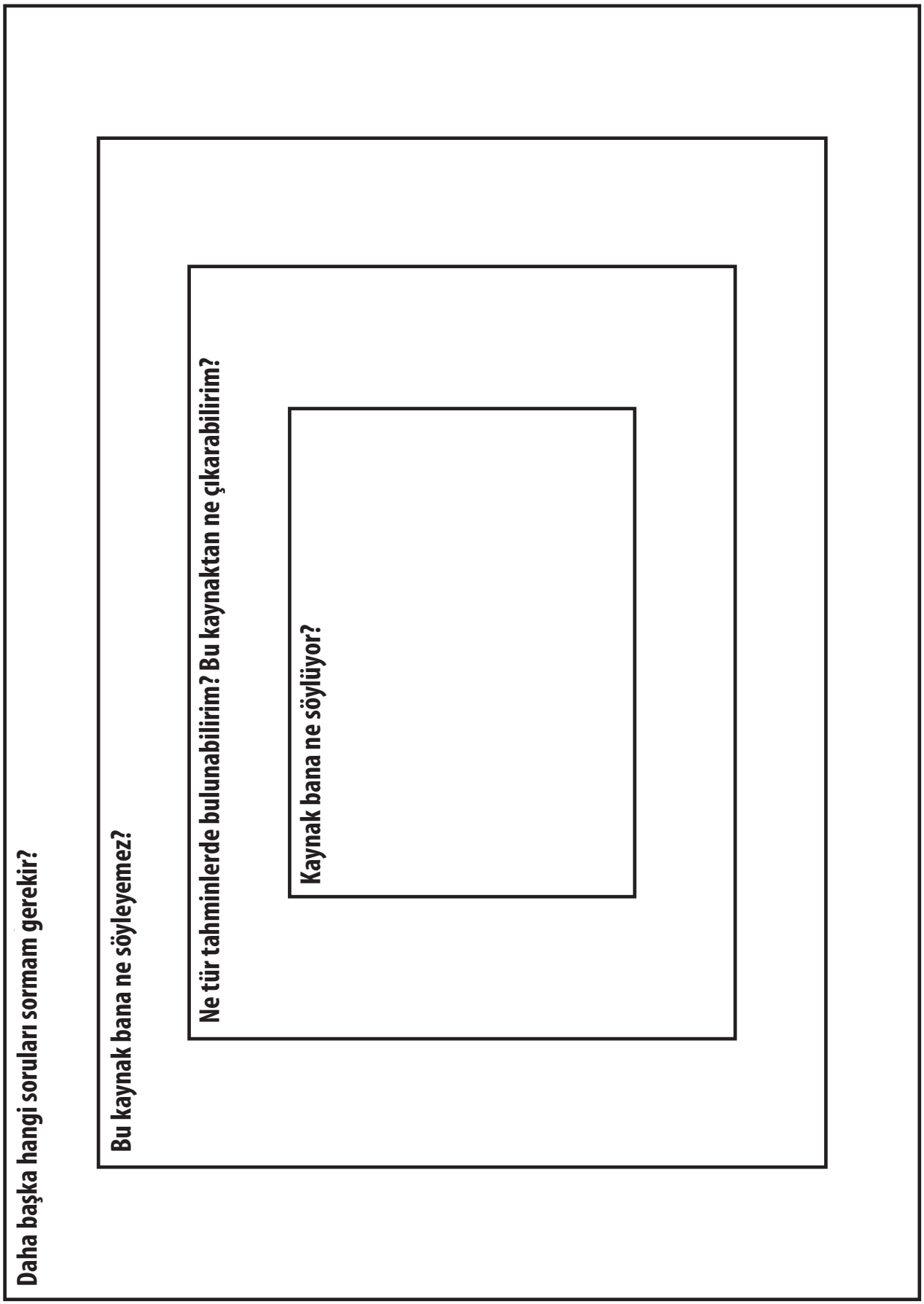
Daha başka hangi soruları sormam gerekir?
Bu kaynak bana ne söyleyemez?
Ne tür tahminlerde bulunabilirim? Bu kaynaktan ne çıkarabilirim?
Kaynak bana ne söylüyor?

Ders Planı 5: Müze Ziyaretimiz

Giriş:
Bu ders planında yer alan aktivitelerin, öğrenci kitapçığındaki 'Müze ziyareti' bölümüyle birlikte kullanılması hedeflenmektedir.

Odaklanılan anahtar soru:
- **Eski eserler geçmişi anlamamızı nasıl sağlarlar?**

Ders 4'den devamla ilerleme
Öğrenciler Ders 1'den Ders 4'e kadar tüm öğrendiklerini müze ortamında uygulayacaklardır. Öğretmenler, öğrenciler çalışırken yaptıkları gözlemleri onların başlangıç düşünme süreçlerinin kalitesini ölçmek ve eğer varsa iyileştirilmesi gereken kavram yanlışlıklarını düzeltmek için kullanacaklardır.

Öğrenme hedefleri:
Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapabileceklerdir:
- verilen bağlamsal bilgilere dayanarak müzede sergilenen objeleri daha derinlemesine inceleyebilecekler ve kendi sorularını oluşturacaklar;
- çıkarımlar yaparak objelerden bilgiler elde edebilecekler;
- kaynaklarla ilgili çıkarımlarında kanıt kavramını uygun bir şekilde kullanacaklar;
- belli bir araştırmanın parçası olarak, amaca uygun şekilde veri seçip kaydedecekler.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:
- Koleksiyonları farklı yönleriyle inceleyen Öğrenci Kitapçığı (kıyaslama sayfası, materyal sayfası ve cinsiyet sayfası).
- Karşılaştırma yapmak için kullanılacak modern nesnelerin fotoğrafları.

Başlangıç

Müze 'Gizemli obje'
Her gruba bir önceki derste inceledikleri gizemli objenin büyütülmüş resmini veriniz ve bu nesneyi müzede bulmalarını isteyiniz. Objeyi tespit ettikleri zaman, onlara kitapçığı verip, daha fazla bilgi edinmeleri için teşvik ediniz.
Öğrenciler ikili gruplar halinde çalışıp kitapçığı tamamlarlar.

Grup çalışması (veya ikili çalışma): Müzeyi ve içindeki eserleri tanımak
Öğrenci kitapçığının ilk sayfaları – objeler hakkında anlam ve sonuç çıkarmak

Öğrenciler grup (veya ikili) olarak çalışıp, şunları yapacaklar:
- arkeolojik bir eser ile güncel bir nesne arasında kıyaslamalar yapacaklar;
- eseri yapmak için kullanılan malzemeleri ve hangi malzemelerin günümüze kadar dayanıp hangilerinin dayanmadığını araştıracaklar;
- eski eserin yapıldığı zamanda erkek ve kadının rollerini araştıracaklar.

Öğrenci kitapçığı – seçtiğiniz eski eseri tanıtmak
- Öğrenciler seçilen eski eseri çizip isimlendirirler, bunu yaparken de mümkün olduğu kadar çok detay kullanmaya çalışırlar.

Ek Alıştırmalar

- Grupların yaptıkları araştırmaları sunmaları; bunu yaratıcı ve aktif bir şekilde yapmaya çalışınız - örneğin, sorular sorarak, pandomim yaparak, kısa bir skeç, oyun, vs.
- Bir obje seçmek:
  - Öğrenciler koleksiyondan bir eseri seçerler.
  - Eser hakkında mümkün olduğu kadar çok bilgi toplarlar.
  - Seçtikleri eseri açıklarken gazeteciliğin beş temel sorusuna, 5N1K'ya (Ne? Ne zaman? Nerede? Niçin? Nasıl? Kim?) yanıt verecekler.

Genel Değerlendirme

Öğrenci kitapçığı – Kıbrıs'a ait eski eserlerin dünyanın hangi ülkelerinde bulunduğunun öğrenilmesi.

- Harita üstünde farklı müzeleri belirlemek.
- Farklı Kıbrıs eserlerini bulundukları müzelerle eşleştirmek.
- Pek çok eserin ait olduğu ülkelerden çıkarıldığını öğrenmek.
- Müzede öğrendiklerini tartışıp değerlendirmek.
- Bir müzenin arkeoloji koleksiyonunu keşfetmek.
- Farklı kaynakların ve bulguların farkında olmak.
- Bir sonraki sınıf çalışması için bir eser seçmek.

Eski Eserleri Kullanmada Dersler-Arası Yaklaşım

Dersler-arası öğretim, birden fazla akademik disipline ait bilgi, ilke ve/veya değerlerin eş zamanlı ve bilinçli olarak uygulanması gayretidir. Dersler-arası öğretim genellikle bir tema, konu, ya da çalışma ünitesiyle öğrencilere sunulur; bu, ünite kapsamında edinilen deneyimler ve işlenen dersler sonucunda öğrencilerin öğreneceklerinin neler olması gerektiğini belirten hedefler ve sonuçları içeren çerçeveyi oluşturur. Disiplinler/müfredatlar-arası öğretim, çoğunlukla tek bir alanın sınırları içinde izole olmuş, parçalı bir öğretim yaklaşımının benimsendiği geleneksel eğitimde sıklıkla karşılaşılan bazı problemlerin bir çözümü olarak görülür. Disiplinlerarası öğretim, okulda öğretilen farklı konular arasında bağlantılar kurarak ve okul ortamı dışındaki öğrenimle ilgili yaklaşımımızı olumlu yönde etkileyerek eğitime katkı yapabilir. Eski eserleri başlangıç noktası olarak kullanmak, size, tarih dışındaki derslerden edinilebilecek becerileri ve kullanılan kavramları keşfedip, öğretmeniz için fırsatlar verir. Aşağıda çeşitli alandan birkaç fikir verilmiştir. Unutmamak gerekir ki, başarılı bir dersler-arası öğretimin anahtarı, öğretmenler arası dayanışma, ekip planlaması ve grup tartışmalarıdır.

Dil

- **Açıklayıcı yazı:** Objeleri tarif eden ve öğrencilerin esere baktıkları zaman ne hissettiklerini açıklarken kullanabilecekleri, kelimelerin ne için ve nasıl kullanılacağını tanımlayan sıfatlardan oluşan bir kelime havuzu yaratınız.
- **Bilgi verici yazı:** Artefaktın nasıl bulunduğunu anlatmak (yani artefaktın yapılması ile ilgili olarak kim, ne, ne zaman, nerede, niçin, ve nasıl sorularını cevaplamak).
- **Hikayeci yazı:** Artefaktın öyküsü (kurgulanmış) (örneğin bu objenin sahibi kim olabilirdi, ne için ve nasıl kullanılmış olabilirdi gibi sorulara yanıtlar verilmesi). Eserin gerçeklere dayalı öyküsü için eserden bulgular elde etmek üzere araştırma yapmak (örneğin bu nesnenin onu yapan/kullanan kişi hakkında neler ifade ettiğini irdelemek).
- **Gazete makaleleri:** Öğrencilere gazeteci ve arkeolog rolü oynatarak mülakatlar yaptırınız (öğrenciler eski eserin nasıl bulunduğu ve hangi soruların sorulmasının önemli olduğu hakkında düşünüp yazabilirler).
- **Şiir:** Eserinizi anlatan bir şiir yazınız.

Vatandaşlık

- Söz konusu nesnenin ait olduğu toplum için önemini anlamak.
- Seçilmiş olan nesnenin manevi/dini önemi varsa, bu nesnenin nasıl ve neden kullanıldığı konusunda tartışmak.
- Bu nesneyi kullanmış olan insanların bir toplumun parçası olduklarını anlamak.
- İnsanların toplum içinde oynadıkları farklı rolleri ve eski eserlerde bulunan kültürler-arası bağlantıları (dünyanın farklı yerlerinde benzer/aynı nesnelerin kullanılması) anlamak.
- Eski eserlerin teknoloji/uygarlık üstündeki etkisini anlamak.

Fen:

- Nesnenin yapıldığı malzemenin özelliklerini anlamak.
- Başka nesneler yok olurken bu eser niçin ve nasıl dayanmış?

Tiyatro / medya

- Artefaktın hikayesinin hareketle anlatılması; örneğin artefaktın nasıl kullanıldığını anlatan bir pandomim gösterisi veya tiyatro oyunu.
- Eseri sorgulamak –konuşabilse neler söylerdi?
- Eserin bulunulmasıyla ilgili kısa bir belgesel.
- Eserin ana karakter olduğu kısa bir animasyon.
- Eser hakkında podcast – Eserin fotoğrafları.
- Eserin PowerPoint ve diğer medya araçlarıyla sunumu.

Sanat ve Tasarım

- Eserin çizimi, resimlenmesi veya kolajının yapılması.
- Eserin kil veya uygun bir başka malzemeden kopyasının yapımı, ör. kağıt hamuru.
- Eser için görsel bir bağlam yaratmak - ör. eserin bir resmini kağıda yapıştırıp etrafına bir sahne çizmek.
- Eserin resmini modern bir eşdeğeri ile kıyaslamak ve ikisini birden bir sanat çalışmasında kullanmak.

Coğrafya

- Eser nerede bulundu? Kazının yerini bir Kıbrıs haritası üstünde belirtiniz.
- Eserin bulunduğu bölgedeki arazi yapısı nasıldır?
- Eserin durumunu açıklayınız: Diğerleri dayanmamışken bu eser günümüze kadar nasıl dayandı? Hava koşulları? Toprak erozyonu?
- Yerleşim yerleri: İnsanlar neden bu belli bölgede yaşamayı seçmişler? Burada onların söz konusu nesneyi yapmalarını sağlayacak ne vardı?

Matematik

- Ölçü: zaman, uzunluk, ağırlık, vs.
- Ebat ve şekil, veri toplama ve düzenleme, hesaplama ve tahmin.

Ders Planı 6: Müze Ziyaretimiz Üzerine

Giriş:

Bu ders planında yer alan aktiviteler, müze ziyareti sonrasında uygulanmak üzere tasarlanmıştır. Aktiviteler gerçekleştirilirken öğrencilerin müzede edindikleri yeni tecrübeler kullanılır; öğrencilerin olası soruları, yorumları ve fikirleri üstünde durulur; ve onlara daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu keşfetme ve bu araştırmanın neye odaklanabileceğine karar verme konusunda yardımcı olunur. Ders Planı 6, öğrencileri, bu dizinin finali olan Ders Planı 7'ye hazırlar. Ders Planı 7, bu derste irdelenecek olan fikirler üzerinden ilerler.

Odaklanılan anahtar soru:

- **Topraktan çıkarılan objeler bize Eski Kıbrıs'taki yaşam hakkında neler anlatabilir?**

Ders 5'den devamla ilerleme

Bu derste öğrenciler, bilgi kılavuzlarıyla birlikte bir eski eserler seti/kataloğu hazırlamak üzere tüm öğrendiklerini toparlayarak biraraya getirir. Bu aktivite daha önceki derslerdeki alıştırmaların bazılarından daha açık uçludur ve bu sayede hem öğrencileriniz kanıta dayalı düşünme becerilerini geliştirip bunu gösterme fırsatı bulacak, hem de siz onların ortaya koydukları fikirlerin seviyesini değerlendirebileceksiniz. Bu ders, size, öğrencilerinizin ne tür düşünme biçimleri geliştirdiklerini ve hangi konularda yetersiz kalmış olabileceklerini belirlemede yardımcı olur.

11-13 sayfalardaki ilerleme modeline başvurmak öğrencilerinizin öğrenme kalitesini ve onların bu aşamada öğrendiklerini değerlendirmenize yardımcı olabilir.

Ders hedefleri

Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapabileceklerdir:

- bilinmeyen başlangıç noktaları kullanarak, kaynak hakkında sorular sormak için kendi başlangıç noktalarını seçecekler;
- akıllarındaki belli bir soruyla, ayrı kaynakları birbirleriyle ve bağlamsal bilgiyle ilişkilendirebilecekler;
- bu kaynağı kullanarak yapılabilecek olası iddiaları biraraya getirecekler;
- bir iddianın ne kadar temkinli ya da kesin yapılabileceği üzerinde düşünecekler;
- bağlamsal bilgileri kullanarak sorgulamayı ve kararı destekleyecekler.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:

- Kaynak: Ayia Irini Figürinleri
- 1-12 Bilgi Kartları (ileri sayfalara bkz.)

Hazırlık

- Kaynak fotokopileri ile 1-12 Bilgi Kartları fotokopileri (her üç öğrenciye bir set).
- Sınıfın 3 gruba bölünmesi.

Başlangıç

Sınıftaki tüm öğrencilerden, bilinmeyen eserler ve onları kullanmış olan insanlarla ilgili araştırma yaparken kullandıkları her türlü bilgi (ör. resimler, fotoğraflar, tablolar, nesnelerin kopyaları, arkeologların yazdığı bilgiler, haritalar) üzerine düşünmelerini isteyerek derse başlayınız. Öğrenciler cevaplarını yapışabilir kağıtlar üzerine yazabilirler. Ortaya çıkan fikirler tahtada uzun bir liste haline gelince, onlara bunların hangilerinin kaynak (o zamana ait kalıntı veya kayıt), hangilerinin ise çok daha sonradan arkeologlar, tarihçiler veya müze sorumlularının verdiği kısa bilgiler olduğunu sorunuz. Öğrencilerden, yazdıkları fikirleri aşağıdaki tabloda bulunan başlıklar arasında uygun yerlere yapıştırmada yardım isteyiniz.

Buradaki amaç, bir eseri, geniş tarihsel bağlamı içerisinde düşünmeden onun anlamı veya işlevi hakkında yargıya varılamayacağı mesajını desteklemektir. Bu, onu başka kaynaklar ve halihazırda başka uzmanlarca oluşturulmuş karmaşık bağlamsal bilgi karışımıyla ilişkilendirmeyi içerir. Pek tabii ki, başka uzmanların iddiaları da sorgulamaya açıktır. Ancak, bazen araştırmamızda ilerleyebilmek amacıyla en az tartışmaya açık birtakım bağlamsal bilgiyi kabullenmemiz gerekebilir.

Kaynaklar (o döneme ait kalıntı veya kayıtlar)	Çok sonraları arkeologlar, tarihçiler veya kuratörler tarafından sağlanan kısa raporlar

Aktivite

Bu dersin araştırma sorusunu gündeme getiriniz:

'Topraktan çıkarılan objeler bize Eski Kıbrıs'taki yaşam hakkında neler anlatabilir?

Öğrencilere, incelemekte olduğunuz ve öğrencilerin müze ziyaretinde karşılaştıkları ana kaynak (bu durumda Aya İrini heykelcikleri)'yle ilgili birtakım kışkırtıcı önermelerde bulununuz.Sonra da onları, kaynakla ilgili önermeleri destekleme veya onları reddetme, karşı çıkma yönünde karar vermeye yöneltiniz. Bunu yapabilmek için öğrenciler, heykelcikler (ilerleyen sayfalarda, Bilgi Kartı 1, Bilgi Kartı 2 v.s. başlıklar şeklinde sunulan) ile bağlamsal bilgiye atıfta bulunmak durumunda kalacaklardır.
Sizin kışkırtıcı önermeleriniz örneğin:

Biz bu heykelcikleri ..... dönemine ait Kıbrıs'taki moda hakkında yeterli bilgi edinmek için kullanamayız.

VEYA

Biz bu heykelcikleri Kıbrıs'ın antik dönem halkları için dinin ne denli önem arz ettiğini anlamada kullanabiliriz.

VEYA

Kıbrıs'ta bu dönemde erkeklerin ve kadınların yaşamları çok farklı idi.

VEYA

Bu heykelciklerin hangi amaçla kullanıldıklarını söylemek zordur.

Bunlar sadece örnektir. Ne tür 'kışkırtıcı önerme' üretirseniz üretin, sizin sağladığınız kaynağı kullanarak, öğrencilerin lehte veya aleyhte tartışabilecekleri bir önerme olmalıdır.

Öğrencileri, muhakkak seçilmiş kaynağı (bu örnekte heykelcikler) kanıt olarak kullanarak ve mümkün olduğunca fazla sayıda Bilgi Kartı'na dayanarak yorum yapmak ve sunulmuş önermelerden birini desteklemek veya çürütmek için bir yöntem bulmak amacıyla, üçerli gruplar halinde görüş alışverişinde bulunmaya davet ediniz. Öğrencilerin, kaynağa ve kaynakla ilgili bağlamsal bilgiye dayanarak bir savunma hazırlıyor olduklarının farkında olduklarından emin olunuz. Onların önermelerin geneliyle ilgili bir tartışmaya sürüklenmelerine izin vermeyiniz. Önermelerden birinin lehine veya aleyhine kanıt oluşturmak için kaynağı kullanmalıdırlar.

Onlara, sınıfın geri kalanının kendi iddialarını anlamalarına yardımcı olacak olan görsel araç-gereçler hazırlama seçeneğini veriniz. Kendi aralarında tartışmaları için onlara bir zaman sınırı tanıyınız (örneğin 15 dk.). Belirlenen süre sonunda, her grubun önermelerden bir tanesiyle ilgili lehte veya aleyhte kendi iddialarını sınıfın geri kalanına sunmaları gerektiği, ardından sınıfın geri kalanından sorular alınacağı ve konuyla ilgili kısa süreli tartışma yapılacağı konusunda onları uyarınız.

Grupları gezerek öğrencileri sistematik bir şekilde düşünmeye ve hazır olduklarında sözel sunumlarını dikkatlice hazırlamaya teşvik ediniz. Doğru sorularla gruplara müdahale, öğrencilerin kafa yormalarına ve odaklanmalarına yardımcı olacaktır. Örneğin, şöyle diyebilirsiniz;

'Ancak bana, ne bulmaya çalıştığınızı hatırlatınız ....?'

veya

'Bunu bu kadar güçlü bir iddia olarak sunma konusunda emin misiniz ?' Şu tür bir dili kullanmaya ne dersiniz, 'Bu nedenle heykelcikler önermektedir ki' veya 'Bu bağlamdan hareketle, heykelciklerin şu anlama geldiğini söyleyebiliriz.'

Bu dili onlara model olarak sunmaya devam ediniz ki, kendi iddialarının doğruluk derecesi üzerine düşünebilsinler.

Sunum yapmaya hazır oldukları zaman, iddialarını sözlü olarak ortaya koymak üzere birkaç gruptan sözcü – veya zamanınızın elverdiği oranda kişiler-seçiniz.

İlk başlarda bunu çok kötü bir şekilde yapabilecekleri aklınızda olsun ve bu bayağı da eğlenceli olacaktır. Bunun ne kadar zor olduğunun farkına vardıklarında bol bol kahkaha olacaktır. Bu da sınıfa enerji verecektir ve onlara bu işi yapmanın kolay olmadığını hatırlatacaktır. Çok hata yapsalar da sakın endişelenmeyiniz. Bunu, kavrayışlarının niteliğini geliştirmede, sonra düşüncelerini sağlamlaştıracak sorular ile fikirlerle beslemede ve onlarda kanıt kavramını yerleştirmede bir olanak olarak kullanınız.

Bu aktivite – gerek grup çalışması gerekse de bunun sunumu – sizin için, kaynakların nasıl iyi kullanılabileceği, nasıl güzel sorular sorulduğu, geçici olarak düşünce ile teorilerin nasıl genel bir çerçeveye oturtulacağı, bunların daha ileri sorular ve başka kaynaklara karşı nasıl test edildiği gibi, daha önceleri öğrendiklerini onlara hatırlatmada bir sıçrama tahtası vazifesi görebilecektir. Bu ders planındaki çabalarını (çok da iyi olmayan!!!), gerçek meydan okuma niteliğindeki büyük finale (bkz.Ders Planı 7) hazırlamak için kullanınız. Onları bir sonraki derste neler olabileceği konusunda heyecanlandırınız.

Kaynakla ilgili bir miktar bağlamsal bilgi sağlamak amacıyla, Bilgi Kartlarına ek olarak, öğrencilere önerilebilecek kaynağın bir örneği (Ayia İrini heykelcikleri) aşağıda sunulmaktadır.

Kaynak		***Fotoğraf 22:*** *Ayia Irini'deki tapınakta daire şeklindeki bir mihrabın etrafında bulunan kilden yapılmış yaklaşık iki bin heykelciğin (terakota heykelcikler) sergilendiği Kıbrıs Müzesi'nin IV. Odası.* **www.cyprusmuseum.com** *(Telif hakları Kıbrıs Müzesi - güney Lefkoşa.)*
Bilgi Kartı 1	Tapınak Ayia Irini/Akdeniz köyünde (Güzelyurt) yer alır. 1929-1930 yılları arasında İsveçli bir arkeoloji heyeti tarafından kazılmıştır. Bu kazı çalışmaları Einar Gjerstad tarafından yönetilmiştir (Hägg 1996).	
Bilgi Kartı 2	Heykelcikler pişmiş kilden (terracotta) yapılmıştır. Arkeologlar kaynağında, bir mihrabın etrafında yarım daire şeklinde duran 2000 heykelcik buldular. Bunların sığır ve savaş ile de ilintili görülen bir bereket tanrısı ile bağdaştırılabileceği düşünülmektedir (Karageorghis 1982: 141).	
Bilgi Kartı 3	Heykelciklerin Kıbrıs Arkaik Dönemine (650-500 M.Ö) ait oldukları saptanmıştır. Bunların çoğu erkek olup insan figürlerini, hayvanları ve yarı insan yarı boğa canavarları (minotaur) temsil eder. Ayrıca iki tekerlekli atlı savaş arabaları, biniciler, çember dansçıları ve boğalar vardır. (Karageorghis 1982: 141).	
Bilgi Kartı 4	Heykelciklerin yaklaşık olarak yarısı İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'ne verilmiş olup, halen Medelhavsmuseet'te (Akdeniz Müzesi, Stokholm) bulunmaktadırlar. Geriye kalan ise güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'ndedir (Rystedt 1994).	
Bilgi Kartı 5	"Şu anda sergilenen tüm heykelcikler doğru envanter numaralarıyla işaretlenmiştir ve vitrinde sergilenen 500 heykelciğin envanter listesi vardır. Envanter numaraları bulunamayan heykelcikler yaklaşık 1000 heykelciğin kayıt beklediği depoya götürülmüştür. Ayia Irini bulgularının geriye kalan yarısı güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'ndedir." S. N. Fischer, 2009, 'Excavating' in the storerooms – the legacy of the Swedish Cyprus Expedition' *Medelhavsmuseet* 4: 17. [*Medelhavsmuseet* Stokholm'deki Medelhavsmuseet'in dergisidir. Dergi arkeoloji, müzeler ve Akdeniz tarihiyle ilgilenen araştırmacılar ile konuya ilgi duyan tüm okurlara hitap etmektedir].	

Bilgi Kartı 6

"Özet
Geç Kıbrıs III döneminde tapınak, moloz taşından temel üstüne oturtulmuş kerpiç duvarları olan dikdörtgen evlerden oluşuyordu . . . Bu odalarda çeşitli ibadet eşyaları vardı: taştan yapılmış sunak masaları, büyük küpler, sürahiler, çanaklar, taştan yapılmış kült balta, havanlar, değirmenler, ağırşaklar. . . Buradaki ibadet şekli Geç Kıbrıs III dönemindeki Idalion'a yakın benzerlik gösteriyor. Buradaki kült, tarımsal ürünleri ve sürüyü koruyan tanrılara tapınan, odaları hasat, şarap, zeytin, bal ve diğer sebzelerle dolduran tipik bir kırsal külttü. Bu tanrılara bu tür ürünler sunuluyordu."

E. Gjerstad, J. Lindros, E. Sjöquist and A. Westholm, 1935, *The Swedish Cyprus Expedition. Finds and Results of the Excavations in Cyprus 1927-1931*, Stockholm. Vol II: 820-1

[Not: "Özet" bölümleri raporların sonundadır. Kazı ve bulguların tanımlarına oranla oldukça kısadırlar. Bu kazı yöneticisinin yerleşim bölgesi konusunda kendi yorumlarını verdiği bölümdür.]

Bilgi Kartı 7

Photo 23: *Medlhavsmuseet'in Kıbrıs eski eserleri ile ilgili web sitesi:* **http://www.smvk.se/smvk/jsp/polopoly.jsp?d=1380**

Bilgi Kartı 8	"Bulgular ve Objeler Dosyası . . . 29. Heykelcik parçası. Silindir şeklindeki vücudun yayvan tabanlı alt kısmı kurtarılmış. Vücutta siyah dikey şeritler. Yükseklik 8.8. L 9. 100.2. 30. Heykelcik, No. 27 gibi; yamuk kafa; yassı ağız. Süsleme aynı fakat kafanın etrafında şerit var; göğüs kısmında çapraz çizgiler; bel kısmında çizgi yok. Vücudun alt kısmı, her iki kol, ve başın etrafındaki şeridin bir kısmı eksik. Yükseklik 9.0. L 9. 100.2. 31. Seramik atın bir parçası. Uzunluk 7.3. L 9. 1002. 32. Heykelcik, No. 27 gibi; daha uzun, yuvarlanmış üçgen şeklinde sakal. Süsleme No. 30 gibi, fakat saç siyaha boyanmış. Her iki kol da eksik. Yükseklik 20.3. L 9. 99.7. 33. Koni şeklinde, üst tarafı düz seramik miğfer.Yükseklik 13.4. L 11. 102.2 . . ." E. Gjerstad, J. Lindros, E. Sjöquist and A. Westholm, 1935, *The Swedish Cyprus Expedition. Finds and Results of the Excavations in Cyprus 1927-1931,* Stockholm. Vol II: 676. [İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'nin yayınları 1927-31 yıllarında yapılan İsveç keşif çalışmasının ana raporlarıdır. Bunlar yerleşim yerlerine göre düzenlenmiştir; her yerleşim yeri için yapılan kazılar anlatılmış (duvarlar, katmanlar, vs) ve bulgular listelenmiştir. Bulgular ve Objeler Dosyası yerleşim yerinden çıkan nesnelerin listesini içerir].
Bilgi Kartı 9	"Bulguların sınıflandırılması Stil IV Bu stilin içinde iki grup ayrıştırılabilir. Stil IV A ve IV B . . . Birinci gruba ait heykellerin şu belirgin özellikleri vardır: Kafa neredeyse üçgen veya ikizkenar yamuk şeklindedir; çene güçlü; dudaklar büzülmüş, neredeyse köşeli ve gülümser şekilde; yanaklar ve burun çok belirgin; gözler badem şeklinde ve alt kapaklar düz ve kıvrımlı, kavisli kaşlar gözleri kapatıyor; alın eğimli; burun ve alın neredeyse birbiriyle aynı hizada; çene ya tıraşlanmış ya da dikey çizgilerle yapılmış uzun bir sakal var; saç bütün bir kütle olarak kafanın gerisinden hafif içbükey kenarlarla iniyor ve bazen de miğferin ön kısmının altından tek bir bukle görülüyor . . . Bu şekil, Stil III'den daha kaba hatlara sahip ve o tarzın zerafet ve sanatsal inceliğini taşımıyor." E. Gjerstad, J. Lindros, E. Sjöquist and A. Westholm, 1935, *The Swedish Cyprus Expedition. Finds and Results of the Excavations in Cyprus 1927-1931,* Stockholm. Vol II: 781. [Not: 'Bulguların Sınıflandırılması' adlı bölüm bulguları tip veya stile göre sınıflandırıp benzer biçimsel özellikleri olan objeleri birlikte gruplandırır. Bu göreli kronoloji oluşturmanın bir yoludur.]

Bilgi Kartı 10

Heykelcikler çoğunlukla erkektir. Aynı zamanda atlı savaş arabaları, biniciler, çember dansçıları, yarı insan yarı boğa canavarlar (minotaurs) vardır. Erkek heykelciklerin çoğu uzun elbiseler giymiş ve öne bakar şekilde ayaktadırlar. Miğfer veya koni şeklinde şapkalar giyiyorlar. Bazılarının küpeleri var; bazıları adak olarak verilen hediyeler taşıyorlar, bazıları ise flüt ve tamburin tutuyorlar. Arkeologlara göre bu tapınak kırsal kesim kültünün özelliklerini taşıyor. Kült, bereket tanrısı ile ilişkilendirilebilir ve Kıbrıs'ın başka yerlerinde de benzeri yerleşim bölgeleri görülebilir. Ayia Irini'de tapınılan tanrı aynı zamanda sığır ve savaş ile de ilişkilendirildi. 1930'lu yılların eski eserler yasalarına göre, heykelciklerin yaklaşık olarak yarısı İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti'ne verildi ve halen Medelhavsmuseet'e (Akdeniz Müzesi, Stokholm) aittir. Heykelciklerin geriye kalanı, güney Lefkoşa'daki Kıbrıs Müzesi'nde bulunmaktadır. Stokholm'de, heykelciklerin çoğu, aynen sit alanında bulundukları konumda sergilenmektedir.

Karageorghis, V. (1982). *Cyprus: From the Stone Age to the Romans. Ancient Peoples and Places 101*. London: Thames and Hudson.

Bilgi Kartı 11

Fotoğraf 24: *İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti: Ayia Irini'de kazılar, 1929, sit alanından seramik heykelcikler.*

(Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)

Bilgi Kartı 12

Fotoğraf 25: *İsveç Kıbrıs Keşif Heyeti: Ayia Irini'de kazılar devam ederken, 1929.*

(Telif hakkı: Kıbrıs Müzesi)

Biraraya getirdiğiniz kaynak koleksiyonları ne olursa olsun, öğrencilerin önceki bilgilerini güçlendireceğine inandığınız ve onları kaynakların belli iddiaları desteklemek için nasıl kanıt olarak kullanılabileceği konusunda düşünmeye zorlayacak örnekler seçmeye çalışınız. Öğrencilerin yazılı, görsel ve insan eliyle yapılmış eserleri bağlamsal bilgilere uygun bir şekilde kullanmalarına özellikle dikkat ediniz.

Örneğin, bir taraftan birşeyler yazan insanlar o zaman için geçerli olan özel bir nedenden dolayı yazmış olabilirler ve bunu yaparken birilerini ikna etmeye veya birşeyleri gizlemeye çalışmış olabilirler. Buna maksatlı şahitlik denilir. Bu yüzden, bir kaynağın bize nasıl yardımcı olabileceğine veya nerede dikkatli olmamız gerektiğine karar vermeden önce bu kaynağın zamanında ne için yazılmış olduğunu aklımızda bulundurmalıyız. Diğer taraftan, bu durum böyle kaynakları daha başka soru tipleri için yararlı hale getirir! Tutumlar, istekler, ümitler veya inançlar hakkında bilgi sahibi olmak istediğimiz zaman, 'maksatlı' kanıt çok yararlı olabilir. ***Bu tamamen sorulan soruya bağlıdır.***

Eski eserler oldukça farklı fırsatlar ve kısıtlamalar getirir. Eski eserler bizim onlardan ne çıkarabileceğimizle sınırlıdır. Bize onları kullanmış olan insanların tutumları veya duyguları hakkında doğrudan bilgi vermezler. Onlar 'bilinçli' tanıklıklar sunmazlar. Kendi içlerinde ve kendi haklarında bilgi vermezler. Fakat, bu yönleri ile öğrencilerin kanıta dayalı düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamakta özellikle yararlıdırlar. Öğrencilerin bir kaynağın kendi içinde 'güvenilir' veya 'güvenilmez' veya 'yararlı' ya da 'yararsız' olduğunu söyleme tuzağına düşmemeleri gerekir. Bir kaynak 'taraflıysa' o zaman 'yararlı' olamayacağı aylak varsayımından uzak durmaları gerekir. Eski eserler söz konusu olduğunda, eserlerin tanımları ve maksatları gereği, 'taraflılık/önyargı' fikri anlamsız ve ilgisiz kalmaktadır. (Bu, yazılı kaynaklar söz konusu olduğu zaman öğrencilerin içine kolayca düşebileceği bir tuzaktır!). Bunun yerine, bir dizi çıkarımlar yaparak çalışmalıdırlar. Bu yaklaşım, öğrencileri, cevaplamaya çalıştıkları büyük soru veya sınamaya çalıştıkları hipotez, iddia ya da objenin kanıt sunabileceği olası sorulara güçlü bir şekilde odaklar. Bir kez daha, öğrencilere kaynak ile önerilen veya test edilen hipotez arasında ilişki kurulması gereğini hatırlatmalısınız.

Genel Değerlendirme

Şimdi dersin başlangıç sorusuna dönünüz:

'Topraktan çıkarılan objeler bize Eski Kıbrıs'daki yaşam hakkında neler anlatabilir?'

Öğrencileri dersin veya tüm ders dizisinin başlangıcından bu yana düşüncelerinin nasıl geliştiğini düşünmeye yönlendiriniz.

Aşağıdaki konularda düşünmelerini sağlayarak öğrencilerin bütün ders sırasında oluşturdukları düşüncelerini ortaya çıkarınız:

a) eski eserlerle çalışma süreci yazılı bir kaynakla çalışma sürecinden nasıl farklılık gösterebileceği;
b) eski eserlerin geçmiş hakkında ne *tür* bilgilerin elde edilmesinde özellikle yardımcı olabileceği.

Yukarıdaki konularla ilgili olarak öğrencileri sadece beklenen formülleri tekrarlamaya itmemeye dikkat ediniz. Bu, anladıklarını göstermez. Doğru ifadeyi, kendi çabalarıyla fikirler üzerinde düşünerek bulmaya çalışmalarına izin veriniz. Sizin rolünüz kendi düşünceleri üzerine yoğunlaşmaları konusunda onları iteklemektir. Düşünme sürecini kapatmaya değil açmaya çalıştığınızı unutmayınız.

15. Bu yanlış algının tehlikeleri ile üstesinden gelme yolları için örneğin bkz. Smith, P. (2001). Why Gerry now likes evidential work, *Teaching History, 102,* Londra: Historical Association. Ancak, eski eserleri kullanmak, Smith'in tanımladığı sorunlarla mücadelede daha emin bir yol olabilir.

Ders Planı 7: Kanıt Kullanarak Geçmişi Anlamak

Giriş:
Bu ders planı iki aktiviteden oluşur: bir tartışma ve bir kısa kompozisyon. Öğrencilerin yapılandırılmış argümanlarla gelmeleri beklenir. Bu ders, bir önceki dersin test aktivitesi üzerine inşa edilir; ama, bu sefer tek bir ana kaynak yerine, bir kaynaklar koleksiyonu (eski eserleri de içeren) kullanılır. Bu, öğrencilere, önceki derslerde öğrendikleri tüm epistemolojik kavramları (tarihsel 'kanıt' gibi) ve metodolojik ilkeleri (sorular sorma veya bir kaynağı diğer bir kaynakla ilişkilendirme gibi) kullanarak, kendini geliştirme ve bağımsız düşünme konusunda daha çok fırsat sağlayacaktır.

Odaklanılan anahtar soru:
- **X (belli bir dönemde Kıbrıs'taki hayatın bir yönünü belirtiniz) hakkında ...'ya dayanarak** (bir eski eser koleksiyonunu belirtiniz; öğrencileriniz için sizin biraraya getirdiğiniz bir koleksiyon veya müzeden bir koleksiyon olabilir) **ne tür iddialarda bulunabiliriz?**

Tüm ders dizisi boyunca kaydedilen gelişmenin gösterilmesi ve pekiştirilmesi:
Bu derste, öğrencilerden kendi argümanlarını oluşturmaları istenerek, önceki derslerde öğrenilen tüm bilgiler harmanlanır. Bu aktivite, açık uçludur ve daha önceki derslerde olan yönlendirme bu alıştırmada yoktur.

Bu yüzden de, *öğrencilerin Ders 6'daki çalışmalarının sonuçlarına bakarak onların Ders 7'deki ana aktiviteye ne kadar hazır olduklarına karar vermeniz* çok önemlidir. Eğer Ders 6 öğrencilerin kafalarında herhangi bir karışıklık yarattıysa, Ders 7'nin ana aktivitesine başlamadan önce sizin bu karışıklığı öğrencilerinizle tartışarak veya açıklamalar yaparak gidermeniz gerekir. Örneğin, eğer öğrencileriniz geçmişte bir kanıt yaratmış olabilecek kişileri düşünemiyorlarsa, eğer çok hızlı veya açıklamasız bir kesinlikle sonuca atlıyorlarsa veya bir kaynağı olası sorularla ilişkilendirmek yerine *kendi içinde* güvenilir veya yararlı olarak değerlendiriyorlarsa, o zaman sizin onlara bu ders dizisinin başlarında desteklenen düşünce şeklini hatırlatmanız veya onları tekrardan yönlendirmeniz gerekir.

Bu ders, hem sizin, öğrencilerin oluşturacağı argümanlardan öğrendiklerini değerlendirmeniz, hem de öğrencilere bir amaç duygusu sağlaması açısından önemli bir final dersi konumundadır. Öğrenciler, azımsanamayacak, zor ve kendilerine ait birşey üretecekler, *kendi argümanlarını* oluşturacaklardır. Aktivite boyunca, öğrenciler konuları irdelemek ve kendi örneklerini kullanmakta geniş özgürlüğe sahiptirler.

Öğrenme hedefleri:
Bu dersin sonunda öğrenciler şunları yapabilecekler:
- geçmişteki belli bir konuya dair iddiaların kaynaklardan çıkarımlar yaparak nasıl oluşturulduğunu veya sorgulandığını gösterecekler;
- bir argümana kanıt oluşturmak için farklı kaynak türleri kullanacaklar;
- bir kaynağın, bir başka kaynakla ilgili sorunu aydınlatmakta nasıl kullanıldığını gösterecekler;
- bir argümanın farklı parçalarını bireştirerek tek bir tutarlı bütüne varacaklar.

Öğretim ve öğrenme materyalleri:
- Daha önceki çalışmalar

Başlangıç

Daha önce sunuş yapmamış bir öğrenci grubundan son derste öğrendiklerini özetlemelerini isteyin. Grup ilerledikçe, tartışmanın sürmesini teşvik edin.

Şimdi öğrencilere bunun, son büyük ders için bir ısınma aktivitesi olduğunu açıklayın. Son derste yaptıklarına benzer, –bir önermenin lehine veya aleyhine kanıt oluşturmak için kaynakların kullanılması- ama daha geniş ölçekli bir alıştırma yapacaklardır. Birden fazla ana eser kullanacaklar. Eski eser ve başka türde kaynaklar da içeren bir kaynaklar koleksiyonu kullanacaklardır.

Ana Aktivite

Öğrencilere bir kez daha, incelemekte olduğunuz kimi eserlerle ilgili bazı tartışmaya açık önermeler veriniz. Bu sefer, bu kitapçıkta yer alan veya kendinizin biraraya getirdiği bir kaynaklar koleksiyonundan ya da bir müze koleksiyonundan üç ile beş arası kaynak kullanacaklardır. Onlara, daha önceki derslerden aşina oldukları birkaç kaynak ve birkaç tane de yeni kaynak vermeniz yararlı olacaktır. Bunlardan en az iki tanesi eski eser olmalıdır.

Sizin bir öğretmen olarak rolünüz, üç ile beş arası kaynağı kendiniz *belirleyip* öğrencilere vermek veya vereceğiniz geniş bir koleksiyondan kendi tercihlerini yapmaları konusunda karar vermektir. Kararınız, öğrencilerinizin ilerleme seviyelerine ve elinizdeki kaynak sayısına bağlı olacaktır. Kendi seçimlerini yapmalarına izin verecekseniz, en az iki tercihlerinin eski eser olması gerektiğini vurgulayınız.

Tartışmaya açık önermeleriniz örneğin şunlar gibi olabilir:

Bu kaynakları bize ... sırasında Kıbrıs'taki kadınların hayatları hakkında bilgi vermesi için kullanamayız.

VEYA

Bu kaynakları Kıbrıs'taki kadınların yaşamlarını daha iyi anlamak için kullanabiliriz.

VEYA

O dönemde Kıbrıs'ta erkekler ile kadınların yaşamları çok farklıydı.

VEYA

Kıbrıs'taki eski insanlar için dinin ne derece önemli olduğunu söylemek zordur.

Bunlar yalnızca örnektir. Sizin geliştireceğiniz tartışmaya açık önermeler ne olursa olsun, öğrencilerin onlara sağladığınız kaynakları kullanarak ya hemfikir olacakları ya da reddedecekleri önermeler olmalıdır.

İkili gruplar halinde öğrencilerin, verdiğiniz önermelerden birini seçmelerini isteyiniz. Yukarıdakileri kullanabilir veya daha fazla önerebilirsiniz. Onlara sonuçları belirsiz olan ve üzerinde tartışılabilecek önermeler veriniz.

Şimdi öğrencilere küçük gruplar halinde bu önermeyi destekleyecek veya karşı çıkacak bir argüman hazırlamaları için 30 dakikaları olduğunu söyleyiniz. 30 dakika içinde argümanlarını tüm sınıfa sözlü olarak sunmaya hazır olacaklardır. Her grubun sunum yapmak için beş dakikası olacak. Argüman kaynaklara dayanmalı ve öğrenciler bu kaynakların önermeyi destekleyecek veya çürütecek bir kanıt olarak nasıl kullanılabileceğini açıklamalılardır. Öğrencileri görüşlerini desteklemek için bu yedi derste ve müze ziyareti sırasında gördükleri birçok kaynağa gönderme yapmaya teşvik ediniz.

Öğrenciler her ne kadar sözlü sunum yapacaklarsa da, onları söylemeyi planladıkları şeyler hakkında not almaya teşvik ediniz; böylece konuşmaları daha az hatalı ve daha etkili olur. Özellikle öğrencilerin derslerde zayıf olduğu veya okuryazarlık açısından iyi olmadıkları durumlarda, onlara önceki derslerde örnek verilen bazı başlangıç cümlelerini hatırlatınız. Örneğin:

.... (kaynak).... iddiasında bulunmak için kullanılabilir.

(kaynak) ... tarafından ... için yaratılmıştır . . . ve bu yüzden bize insanların ... istediğini/düşündüğünü gösterir.

...nı (kaynağın bir parçasını) ... (önermeyi) desteklemek/karşı çıkmak için kullanabileceğimizi düşünüyoruz.

Bazı özel temel kurallar koyarak bunu hem daha zor hale getiriniz, hem de öğrenmenin her yönünü içerdiğinden emin olunuz. Örneğin:

- **Temel Kural 1: en az iki artefakta/esere değinmelisiniz.**
- **Temel Kural 2: 'kaynak' ve 'kanıt' kelimelerini her zaman doğru kullandığınızdan emin olmalısınız!**

Öğrencilerinizi dinlemeniz ve Ders 5 ile Ders 6'da gözlemlemeniz sonucunda onların öğrenme ve düşünme süreçlerinde farkettiğiniz belli zayıflıkları hedef alacak kendi temel kurallarınızı da bu listeye ekleyiniz.

Genel Değerlendirme

Sınıfa soruyu yazılı olarak cevaplamaları için zaman tanınır. Bunu, dersin kalan zamanında veya evde ödev olarak yapabilirler. Bu yazı, öğrencilerin dersin ve tüm ders dizisinin öğrenme hedeflerini ne kadar karşıladıkları konusunda size daha fazla fikir verecektir.

Öğrenciler çalışmalarını teslim ettiklerinde, basitçe notlamak yerine, onlara kompozisyonlarının niteliğiyle ilgili olarak bir takım yazılı geribildirimlerde bulunun. Kanıta dayalı düşünme sistematiklerinin kalitesi üzerine yorum yapınız. Örneğin, iddialarını savunmak için geliştirdikleri argümanların ne derece ikna edici ve anlaşılır olduğu üzerine yorumda bulunabilirsiniz. Onlara gelecekte kanıta dayalı düşünme becerilerini geliştirebilecekleri bazı hedefler koyun.

Kaynakça

Terimler dizini ve sözlükler için, bakınız:
Bahn, P. G. (2001). *The Penguin Archaeology Guide (Penguin Reference Books).* London: Penguin Books (Non-Classics).

Çambel, H., G. Arsebük ve S. Kantman (1994). *Çok dilli arkeoloji sözlüğü.* Istanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Renfrew, C. and P. G. Bahn (2008). *Archaeology: Theories, Methods and Practice.* New York: Thames and Hudson.

İsveçli Kıbrıs Keşif Ekibi ve Ayia Irini koleksiyonu için, bakınız:
Fischer, S. N. (2009). *'Excavating' in the storerooms – the legacy of the Swedish Cyprus Expedition.* Medelhavsmuseet 4: 17.

Gjerstad, E., J. Lindros, E. Sjöquist and A. Westholm (1935). *The Swedish Cyprus Expedition. Finds and Results of the Excavations in Cyprus 1927-1931, Volume II.* Stockholm: Swedish Cyprus Expedition.

Gjerstad, E. (1980). *Ages and Days in Cyprus, Studies in Mediterranean Archaeology 12.* Göteborg: Paul Åström.

Hägg, R. (1996). *'Swedish Cyprus Expedition', in: An Encyclopedia of the History of Classical Archaeology: L-Z. N. de Grummond (ed.).* Westport: Greenwood Press.

Karageorghis, V. (1982). *Cyprus: From the Stone Age to the Romans. Ancient Peoples and Places 101.* London: Thames and Hudson.

Rystedt, E. (ed.) (1994). The Swedish Cyprus Expedition – The Living Past. Medelhaus Museet Memoir 9, Stockholm. [In stock at the Moufflon Bookshop in Nicosia]

The Swedish Cyprus Expedition, Retrieved from **http://www.swedishcyprusexpedition.se/Friends%20of%20SCE.html** (2011, January 24)

Müzeler ve müze eğitimi yayınları için aşağıdakileri okuyabilirsiniz.
Crane, S.A. (Ed.). (2000). *Museums and memory.* California: Stanford University Press.

Durbin, G., Morris, S. & Wilkinson, S. (1990). *A teacher's guide to learning from objects.* London: English Heritage.

Falk, J.H. & Dierking, L. D. (2000). *Learning from museums: Visitors' experiences and the making of meaning.* New York and Oxford: Altamira Press.

Hein, G. H. (1998). *Learning in the museum.* London: Routledge.

Hobsbawm, E. and Ranger, T. (Eds) (1983). *The invention of tradition.* Cambridge: Cambridge University Press.

Hodder, I. (1999). *The archaeological process: An introduction.* Oxford: Blackwell.

Hooper-Greenhill, E. (1992). *Museums and the shaping of knowledge.* London: Routledge.

Hooper-Greenhill, E. (1994). *Museums and their visitors.* London: Routledge.

Hooper-Greenhill, E. (2000). *Museums and the interpretation of visual culture.* London: Routledge.

Hooper-Greenhill, E. (Ed.) (1995). *Museum: Media message.* London: Routledge.

Hooper-Greenhill, E. (Ed.) (1999). *The Educational Role of the Museum (second edition).* Leicester Museum Studies Readers, London: Routledge.

James, S. (1999). *Imag(in)ing the past: The politics and practicalities of reconstructions in the museum gallery. In N. Merriman (Ed.), Making early histories in museums* (pp.117-135). Leicester: Leicester University Press.

Kaplan F. (Ed.) (1994). *Museums and the making of 'ourselves': the role of objects in national identity.* London; New York: Leicester University Press and St. Martin's Press.

Kaplan, F. (2004). *Museums and the making of 'ourselves'; the role of objects in national identity.* London and New York: Leicester University Press.

Karageorghis, V. (1962). *Treasures in the Cyprus Museum. Volume 1, Picture book.* Nicosia: Republic of Cyprus, Department of Antiquities.

Karageorghis, V. (1978). *Cyprus Museum and archaeological sites of Cyprus (fourth revised edition).* Athens: Ekdotike Athenon.

Karageorghis, V. (1985). *Archaeology in Cyprus, 1960-1985.* Nicosia: A.G. Leventis Foundation.

Karp, I. & Kreamer, C. (1992). *The politics of public culture.* Washington: Smithsonian Institution Press.

Karp, I. & Lavine, S.D. (Eds.) (1991). *Exhibiting cultures; the poetics and politics of museum display.* Washington: Smithsonian Institution Press.

Kavanagh, G. (Ed.) (1996). *Making histories in museums.* Leicester: Leicester University Press.

Lawson, B. (1997). *Book review of Flora E.S.Kaplan (Ed.). Museums and the making of ourselves: The role of objects in national identity.* The Canadian Review of Sociology and Anthropology, 34, 110-112.

Lee, P. and Shemilt D. (2003). *A scaffold, not a cage: progression and progression models in history. Teaching History 113*, 13-23.

Lowenthal, D. (1998). *The heritage crusade and the spoils of history.* Cambridge: Cambridge University Press.

Makriyianni, C. (2005). Τα παιδιά του νηπιαγωγείου στο μουσείο: Ανεπανάληπτη εμπειρία ή χάσιμο χρόνου; [Preschoolers at the Museum: An unprecedented experience or a waste of time?] Στο Ε. Παπαλεοντίου-Λουκά (Επ.) *Σύγχρονες προσεγγίσεις στο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου* (σσ. 183-200). Αθήνα: Τυπωθήτω.

McLean, F. (1998). *Museums and the construction of national identity: A review.* International Journal of Heritage Studies, 3, 244-252.

Owen, J. (1999). *Interaction or tokenism? The role of 'hands-on activities' in museum archaeology displays. In N. Merriman (Ed.), Making early histories in museums* (pp.117-135). Leicester: Leicester University Press.

Philippou S. & Makriyianni, C. (Eds.) (2004). *What does it mean to think historically? Approaches to teaching and learning history.* Nicosia: Association for Historical Dialogue and Research.

Qualification and Curriculum Authorities (2006). *Educator assessment activities, History, Key Stage 1.* London: Qualification and Curriculum Authorities.

Riley, C. (1999) *Evidential understanding, period knowledge and the development of literacy: a practical approach to layers of inference for Key Stage 3.* Teaching History, 97. London: Historical Association.

Rowe, S. (2002). *The role of objects in active, distributed meaning-making. In S.G. Paris (Ed.), Perspectives on object-centered learning in museums.* Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Rowe, S.M., Wertsch, J.V. & Kosyaeva, T.Y. (2002). *Linking little narratives to big ones: Narrative and public memory in history museums.* Culture & Psychology, 8, 96-112.

Shemilt, D. (1987) *Adolescent ideas about evidence and methodology in history. in C. Portal, (ed)* The history curriculum for teachers, Lewes: The Falmer Press: 39-61.

Smith, P. (2001). *Why Gerry now likes evidential work, Teaching History, 102,* London: Historical Association.

Stradling, R. (2003). *Multiperspectivity in history teaching: A guide for teachers.* Strasbourg: Council of Europe.

Talboys, K.G. (2000). *Museum educator's handbook.* Aldershot, Hampshire; Brookfield: Gower.

Tuğberk, A., Pachoulides, K., Makriyianni, C. (Ed.) (2008). *Lefkoşa Sizi Çağırıyor; Öğretmen Kitabı.* Lefkoşa: Kailas Printers and Lithographers Ltd.

Valsiner, J. (2000). *Culture and Human Development.* London: Sage Publications.

Wertsch, J. V. (2002). *Epistemological issues about objects. In S. G. Paris (Ed.), Perspectives on object-centered learning in museums* (pp.113-120). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Müze eğitimi için online materyaller ve eski eserlele öğretim konulu web siteleri için, aşağıdakileri ziyaret etmek isteyebilirsiniz:
Journal of Museum Education (back issues can be found here: **http://www.lcoastpress.com/journal.php?id=3**)

Canterbury Archaeological Trust Ltd 2000. Retrieved from
http://www.canterburytrust.co.uk/schools/discover/discov02.htm (2011, January 24)

Curriculum online, Exemplar 11, Investigating an object. Retrieved from
http://www.curriculumonline.ie/uploadedfiles/PSC/HExemplar_12.pdf (2011, January 24)

Dawson, I. (October 2010). *Bits & Pieces: Using Clues to Reconstruct the Past. In: Thinking History - Online activities and 'issues' on history teaching and learning.* Retrieved from
http://www.thinkinghistory.co.uk/ActivityBase/BitsandPiecesReconstruct.html (2011, January 24)

Educational activity from the NGfL Cymru team, History Detectives, designed by Mel Williams and Joanne Griffith - Northop Hall CP School - Flintshire County Council. Retrieved from
http://www.ngfl-cymru.org.uk/eng/irf10_-_history_detectives (2011, January 24)

Educational activities from the Artifact Stories (CC). Retrieved from
http://www.learnalberta.ca/content/ssoc4/html/storyofalbertaspast_oci.html (2011, January 24)

Hein, G. E. John Dewey and Museum Education. Retrieved from
http://chris-winkler.net/files/Hein_DeweyMuseumEd.pdf (2011, January 24)

Hein, G. E. (1982). *Evaluation of museum programmes and exhibits.* Retrieved from
http://www.dgdc.unam.mx/Assets/pdfs/sem_csanchez.pdf (2011, January 24)

Klopfer E. & Perry J. & Squire K. & Jan M. & Steinkuehler C. (2005). Mystery at the museum: a collaborative game for museum education. Retrieved from **http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1149334** (2011, January 24)

Krucoff, C. (2003). Museum Education Program. Retrieved from **http://oi.uchicago.edu/pdf/02-03_Museum_Ed.pdf** (2010, December 19).

Ayrıca eski eserlerle öğretim ve öğrenme konusunda ilgi çekici materyallere ulaşmak için aşağıdakileri ziyaret etmek isteyebilirsiniz :
http://www.an-article-on.com/Museums/

http://discoveryeducation.com/

http://school.discoveryeducation.com/lessonplans/programs/artifacts/

http://www.bbc.co.uk/learning/subjects/history.shtml

http://www.bbc.co.uk/schools/websites/4_11/site/history.shtml

http://www.ahdr.info

Müze Eğitim Programları örnekleri için, öğrencilerin, eğitim programlarının tarihsel düşünme becerisini geliştirmek için neleri içermeleri gerektiği konusundaki kriterleri tartışmalarına yardımcı olmak isteyebilirsiniz. Sonra, onları "müze eğitim programı" anahtar kelimelerini kullanarak Internet'te araştırma yapmaya ve dünyanın farklı yerlerinde buldukları çeşitli programlar hakkında bilgi toplamaya teşvik edebilirsiniz. Böylece bu programları, oluşturdukları kriterler doğrultusunda değerlendirip, tüm sınıfla bir PowerPoint sunum olarak paylaşabilirler.

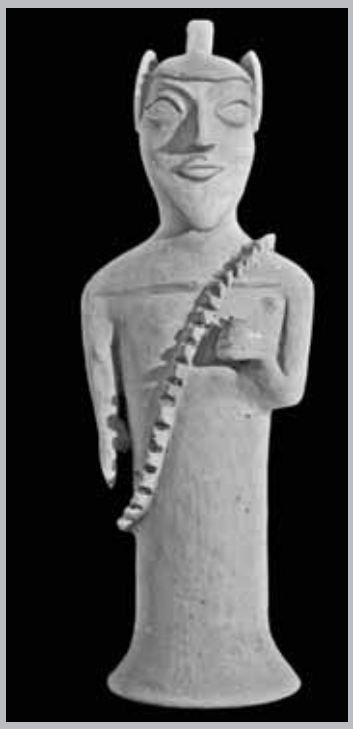

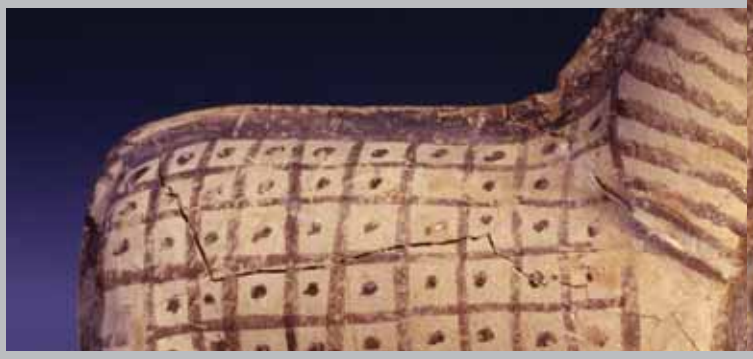

Bu kitaptaki ders planları ile kaynaklar, öğrencilere tarih çalışmalarında sorgulayıcı bir yaklaşım sunmaktadır. Öğrencilerin, bu yedi ders planı aracılığıyla, tarihsel objeleri kendi tarih sorgulamalarına kanıt olarak kullanabilme yöntemlerini keşfetmeleri hedeflenmektedir. Bütünlüklü bir yolculuk şeklinde düzenlenen derslerin sonunda öğrenciler kendi görüşlerini oluşturmaya teşvik edilmektedir.

Tarihsel düşünmeyi öğrenme hem zor hem de heyecan vericidir. Öğrencilerin gerek kendi iddialarını yapılandırıp savunabilmeleri, gerekse başkalarının iddialarına karşı çıkabilmeleri veya destekleyebilmeleri için bilimsel tarih yöntemlerini öğrenmeleri gerekir. Dolayısıyla buradaki ders planları, öğrencilere bu yeni düşünme yöntemlerini kazandırmada öğretmenlerin adım adım izleyebilecekleri detaylı bir rehber oluşturmaktadır. Öğrenci kitabı öğrenciler için farklı ve ilginç aktiviteler sunarken, öğretmen kitabı öğretmenlere derslerde kullanabilecekleri soru sorma, tartışmayı başlatma, öğrencinin ürettiği düşünme kalitesine yansıtma yapma ve yeni öğrenmeleri pekiştirme yolları sunmaktadır.

Tarihsel Diyalog ve Araştırma Derneği & Kıbrıs Uluslararası Film Festivali

ISBN: 978-9963-703-00-5
Lefkoşa 2011